

BRUSEL EXPO

58

1. letiště pro vrtulníky
2. zábavní park
3. Grand Palais
- 3a vstupní hala
- 3b mezinárodní hala vědy
4. doprava
5. spoje a telekomunikace
6. výrobci elektrotechnických přístrojů
7. vznáš farma
8. zemědělství, zahradnictví
9. sklo, keramika
10. urbanismus
11. potravinářský průmysl
12. inženýrské stavby
13. bytová výstava
14. různá průmyslová odvětví
15. koncertní síň
16. stanice lanovky
17. elektřina
18. petrolej
19. metalurgie
20. atomium; jaderná energie
21. umění
22. stadion
23. planetarium
24. Kongo
25. zemědělství (Kongo)
26. katolické mise
27. zvěřina
28. doly
29. africká vesnice
30. tropické zahrady
31. OSN
32. hospodářská rada OSN
33. mezinárodní spolupráce
34. evropské společenství pro ocel a uhlí
35. Lucembursko
36. obchody
37. obchodní středisko; vinárny, restaurace atd.
38. ČSR
39. Kanada
40. Izrael
41. protestantský kostel
42. Norsko
43. Finsko
44. Argentina
45. Philips
46. Paříž
47. Rakousko
48. Maroko a Tunis
49. Švýcarsko
50. Španělsko
51. Turecko
52. Venezuela
53. Mexiko
54. Brazílie
55. Německá spolková republika
56. Portugalsko
57. Jugoslavie
58. Thajsko
59. Japonsko
60. Irán
61. Vatikán
62. Maďarsko
63. Arabské státy
64. dětská školka
65. dětské království
66. Itálie
67. SSSR
68. Francie
69. USA
70. Holandsko a Philips
71. Velká Británie
72. Zábavní park – Belgie 1900
73. Doprava, energie, výstava sekce Kongo

ČESKOSLOVENSKÝ PAVILÓN

jako celek byl oceněn

NEJVYŠŠÍ CENOU ZLATOU HVĚZDOU

(prvou v pořadí udělených s nejvyšším počtem bodů 18,72 z možných 20)

a další ceny získali:

HLAVNÍ PROJEKTANTI

architekti F. Cubr — J. Hrubý — Z. Pokorný

HLAVNÍ SCENÁRISTA

J. Santar

TVŮRČÍ SPOLUPRACOVNÍCI

nájemstek gen. komisaře čs. účasti pro výtvarné exponáty arch. Z. Rossmann
předseda výtvarné komise SČSVU ak. malíř A. Fišárek
ak. malíř A. Kybal, J. Trnka
architekti J. Cafourek, J. Čermák, J. Kadoun, A. Kropáček, J. Saal, P. Smetana, J. Svoboda, V. Šimice, F. Tröster
konstruktér návrháři L. Baloun, F. Hocký, B. Chramosta, M. Mašek

AUTOŘI VÝTVARNÝCH DĚL

sochaři J. Bina, V. Frýdecký, V. Irmanov, V. Janoušek, M. Jirásková, V. Karoušek, J. Kavan, J. Klimeš, J. Kodet, J. Kostka, J. Kronech, J. Lauda, V. Makovský, K. Markup, B. Stefan, J. Šimota, K. Štípl, V. Večeřa, J. Vingler
malíři J. Bauch, J. Černý, A. Fišárek, L. Fulla, L. Guderna, J. Kaplický, J. Kotík, K. Souček, K. Svolinský, Vl. Sychra

AUTOŘI VÝTVARNÝCH EXPOŇÁTŮ

A. Benš, J. Brychta, J. Brychtová, V. Burant, J. Cigler, O. Eckert, V. Fixl, J. Gruss, G. Grušovská, M. Halaška, D. Hlobilová, Z. Holub, M. Hyklová, J. Kadlec, J. Klinger, K. Kopecký, J. Korčák, F. Krčmář, L. Krejčí, Z. Kovář, A. Kybal, L. Kybalová, S. Libenský, C. Lysický, J. Nušl, R. Roubíček, A. Simotová, M. Strobachová, F. Tejml, H. Teinitzerová

AUTOŘI VÝSTAVNÍ GRAFIKY

S. Červenková, S. Duda, J. Fišer, V. Fuka, L. Jiřincová, V. Kaván, J. Mařanová, J. Moravec, J. Novák, D. Nováková, J. Týfa, B. Vančura

AUTOŘI SCÉN

»Laterna magica« a »Pražské jaro« A. a E. Radokovi

DÍLČÍ SCENÁRISTÉ

V. Jasanský, J. Novotný, A. Pludek

CENY UDĚLENÉ PRACEM ČS. ARCHITEKTŮ:

Pořadí cen: Velká cena, Čestný diplom, Zlatá medaile, Stříbrná medaile, Bronzová medaile

VELKÉ CENY

Architektura pavilonu:

a) nová technika v konstrukci demontovatelných pavilonů, architekti F. Cubr, J. Hrubý, Z. Pokorný
b) použití skla v kombinaci s plastickými hmotami, architekti F. Cubr, J. Hrubý, Z. Pokorný a kolektiv Inž. Z. Frank, M. Halaška, Z. Zapletal

Interiér čs. pavilonu a projekt interiéru čs. restaurace, architekti F. Cubr, J. Hrubý, Z. Pokorný
Expozice skla a keramiky, arch. J. Saal, J. Svoboda a vedoucí projektanti F. Cubr, J. Hrubý, Z. Pokorný

Scénické vyjádření expozice energetiky, arch. F. Tröster, grafika D. Nováková
Pražské jaro — systém polyekran navrhli arch. J. Svoboda, E. Radok, technicky výrobcem a sestavil
Výzkumný ústav, zvukové, obrazové a reprodukční techniky, Praha

Interiér ústřední kulturní síně, arch. P. Smetana
Nábytek v paviloně a v restauraci, provedení n. p. Ton, Bystřice p. Host., návrh arch. F. Cubr, J. Hrubý, Z. Pokorný

ČESTNÉ DIPLOMY

Umělecké provedení expozice památek, arch. J. Saal, grafika J. Novák, B. Vančura

Umělecké provedení exponátu »antenní přepínač«, arch. J. Svoboda

Nábytek v restauraci, provedení n. p. Interiér, Praha, návrh arch. F. Cubr, J. Hrubý, Z. Pokorný

Fontána v expozici skla, arch. A. Benš, J. Kadlec, mal. D. Hlobilová

ZLATÁ MEDAILE

Osvětlovací tělesa v čs. restauraci, provedení n. p. Lustry, návrh arch. F. Cubr, J. Hrubý, Z. Pokorný

STŘÍBRNÁ MEDAILE

Výtvarný exponát »Vesmír« v expozici skla, arch. J. Saal, mal. J. Černý, provedení F. Ouhrabka, spolupráce J. Brychta

ČESKOSLOVENSKÝ PAVILÓN A EXPOZICE NA SVĚTOVÉ VÝSTAVĚ V BRUSELU

HLAVNÍ PROJEKTANTI F. CUBR, J. HRUBÝ, Z. POKORNÝ

V roce 1955 rozhodla československá vláda o účasti na Světové výstavě v Bruselu. Svou účastí dokumentuje současný stav kulturní a technické vyspělosti i životní úroveň československého lidu, výsledky jeho práce a jeho podíl na budování lidstvějšího světa.

Pro expozici byl J. Santarem vypracován scenář, který vychází z ústředního téma této výstavy. Bylo zvoleno heslo »Jeden den v Československu«, vyjádřené ve zkratce oddíly Práce—Kultura—Odpocinek. Tyto tři části, rozpracované do dvanácti dílčích expozic, obsahují vše podstatné a typické, čeho dosáhl československý lid při budování země a co bylo dochováno z historie až do dnešního dne.

Po dohodě s belgickou výstavní společností bylo pro československý pavilón určeno staveniště u »Brány parku«, izolované od ostatních mohutnými alejemi. Umístění má, přes nevýhodu určité izolovanosti a zastínění, velkou výhodu v možnosti samostatné architektonické koncepce a ve vyloučení náhodného, často rušivého, vlivu sousedních objektů.

Na projekt pavilonu byla v létě 1956 vypsána užší architektonická soutěž na podkladě scénáře a dané velikosti výstavní plochy. K realizaci byl určen projekt F. Cubra—J. Hrubého—Z. Pokorného, architektů Státního projektového ústavu pro výstavbu měst a vesnic v Praze, kteří se stali vedoucími projektanty celé komplexní akce, to jest projektu pavilonu, objektu restaurace, vnitřních expozic, vnějších architektonických a sadových úprav, vnějšího slavnostního osvětlení i prodejních stánků v přilehlé aleji.

Stavební projekt

Při koncepci pavilonu byly sledovány tyto hlavní záմěry:

- a) urbanistické začlenění do okolí
- b) uplatnění hledisek vnější a vnitřní architektury
- c) uplatnění hledisek účelových
- d) splnění vyšších hledisek technických

Urbanistické začlenění do parkového prostředí na samostatném, od ostatních odděleném staveništi trojúhelníkového tvaru vyžadovalo respektování budoucích vztahů k přilehlému výstavnímu parku, k sousedním pavilonům a k dálkové veřejné komunikaci. Za daných podmínek a z důvodu uvedených v dalším rozboru, rozhodli jsme se proti použití monobloku a pro soustavu nepravidelných hal, rozvedených volněji po parcele při zachování pevné vazby a jednoty stavby.

Při rozvržení objektů bylo nutno respektovat náročnost volných pohledů se všech stran. Hlavní nástup byl orientován do třídy vedoucí od »Brány parku« k centru výstavě, s maximálním odstupem hlavní fronty od komunikace a tím i od velké hmoty sovětského pavilonu. Na tomto slavnostním plató byly umístěny výškové dominandy. Sledovali jsme záměr, aby objekty zůstaly zasazeny v přírodním prostředí, a to jednak respektováním vzácných chráněných stromů, jednak vytvořením vlastního vnitřního nádvoří parkového charakteru s ponecháním původního porostu. Tato myšlenka »prorůstání přírodního prostředí pavilonem« byla dále zesilována oboustranným prosklením spojovacích křídel, aby u návštěvníka procházejícího expozicemi byl udržován stálý pocit přítomnosti přírody.

Samostatný objekt restaurace je do celkového řešení komponován tak, aby svým tvarem i měřítkem, svou odlišností tvořil se souborem terasy »Karlovarského zřídla« a sadovou úpravou intimnější doplněk k rozlehlému výstavnímu halám.

Architektonickým doznamením objektů na vlastním staveništi je řada malých prodejních stánků v zeleném pásu přilehlé aleje. Tvoří přechod mezi zelení parku a výstavními objekty.

Projektanti se zaměřili na uplatnění takových hledisek vnější a vnitřní architektury, která by odpovídala nejen povaze akce — výstavní pavilon, světová výstava — ale i přirozenému vývoji naší novodobé architektury. Bylo také jasné, že vedle hledisek formálních musí být uplatněn ve výrazu stavby i její smysl, obsahová náplň a vliv pokrokové průmyslové techniky.

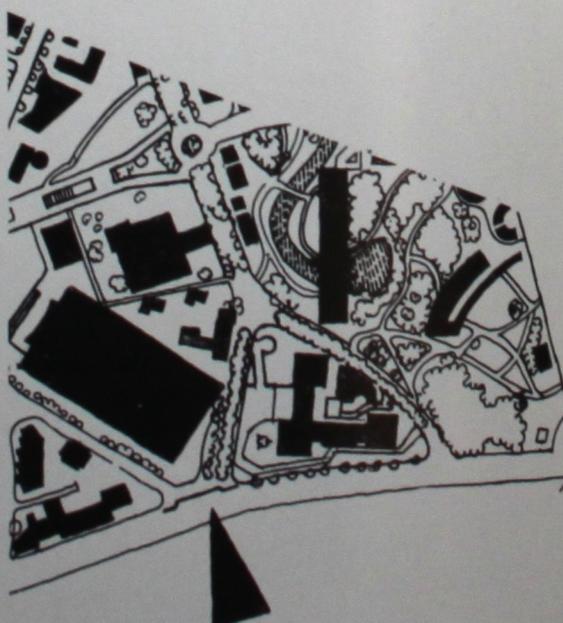
Uvědomovali si závažnost velké a vyspělé konkurence architektů paděsáti zemí, realizujících více než jedno sto pavilonů, soutěžících o pozornost a uznání. Během konceptní práce docházeli stále pevněji k přesvědčení, že vývoj novodobé architektury je čím dálé tím více ovlivňován a je v souladu s prvky plynoucími z vyspělé průmyslové techniky, dokonalostí fabrikátů, typizaci prvků a požadavky předvýroby a montážnosti. Dále že snahy o vymýšlení individuální nápadné formy — pokud jsou dříve placenou individuální stavební a řemeslnou výrobou — jdou mimo hlavní proud vývoje a jsou možné jen v poloze výlučnosti. Znamenají solitery, ze kterých je možno většinou čerpat jen dílčí formální poučení.

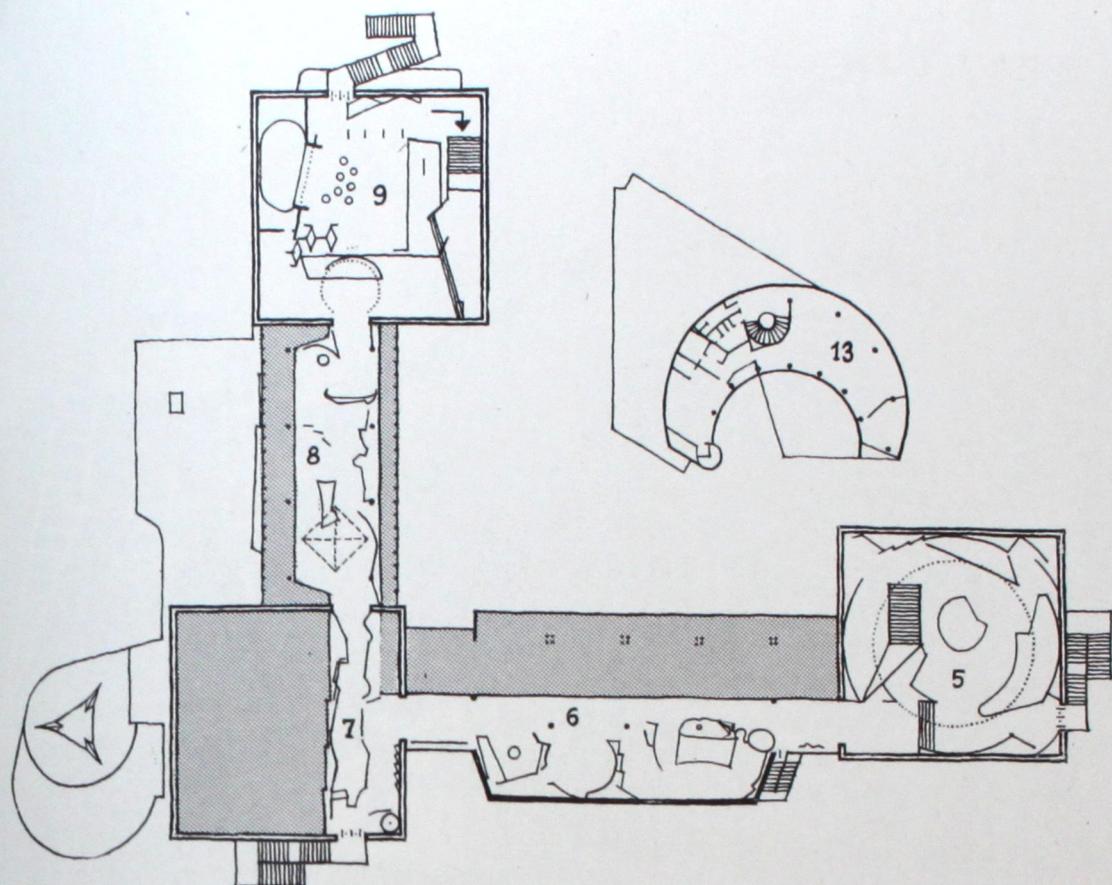
Uvědomovali si, že individuálnost pavilonu má být především v tom, že slouží individuálnímu obsahu — téma, že vyrůstá z určitého prostředí kulturního i výrobního. Proto také trvali na ujasnění výstavní náplně před započetím vlastního projektu.

Z uvedených důvodů navrhli jsme výstavní pavilon v jednoduchých formách přiznávajících obsah, konstrukci a montážní charakter. Architektonický účin je založen na seskupení hmot se střídáním velkých ploch plných a velkých ploch cele prosklených. Křídla a jednotlivá průčelí byla rozvržena tak, aby se všech stran bylo zachováno velké měřítko pavilonu.

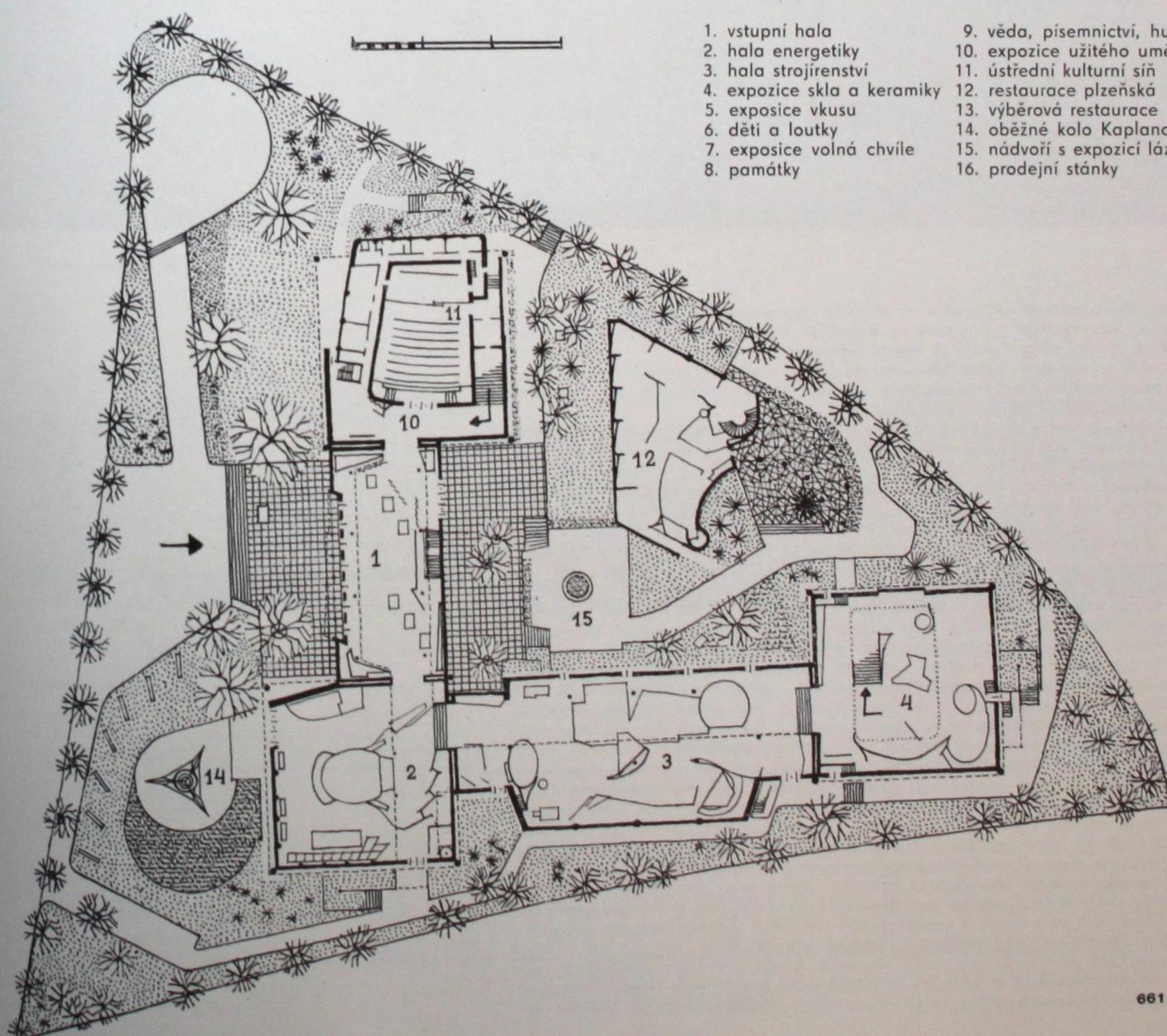
Použití co nejjednodušších forem, linii i ploch stavby má i ten důvod, že velké stromy, krásné, tvarově bohaté cedry a vzácné jehličiny se stávají důležitou kompoziční

659 Situace československého pavilonu

1. vstupní hala
 2. hala energetiky
 3. hala strojírenství
 4. expozice skla a keramiky
 5. expozice vkusu
 6. děti a loutky
 7. expozice volná chvíle
 8. památky
 9. věda, písemnictví, hudba
 10. expozice užitého umění
 11. ústřední kulturní síň
 12. restaurace plzeňská
 13. výběrová restaurace
 14. oběžné kolo Kaplanovy turbiny
 15. nádvíří s expozicí lázeňství
 16. prodejní stánky

662 Vstupní prostor

součástí celku. Nutnost čistého vyznění nástupního monumentálního sousoší a technické dominandy nás vedla k co největšímu oproštění od nápadných forem nepodložených obsahem a i od dílčích vnějších efektů dekorativní povahy.

Práce na vnější architektuře byla skončena projektem osvětlení, které bylo navrženo jako šestiminutový kinetický cyklus s použitím několika barev a střídavým osvětlováním objektů, přírodního okolí, sousoší a věže.

Vnitřní architektura všech prostorů byla vytvářena současně v konceptu s architekturou vnější. Hlediska, která ji usměrňovala, byla především: spojitost s architekturou vnějšku a splnění specifických nároků na řešení prostorů i tématické výstavy.

Podobně jako při úvahách o konceptu budovy, tak při zvažování všech možnosti vnitřní architektury, jsme předem zamítli typ velkého »monoprostoru«. Má tu nevýhodu, že návštěvník příliš brzy — a takřka jedním pohledem — se seznamuje zhruba s celým obsahem. Domníváme se, že při tématické výstavě je správnější, aby nebyl ochuzován o nové prostorové dojmy.

Rozhodli jsme se tedy pro soustavu vnitřních diferencovaných prostorů.

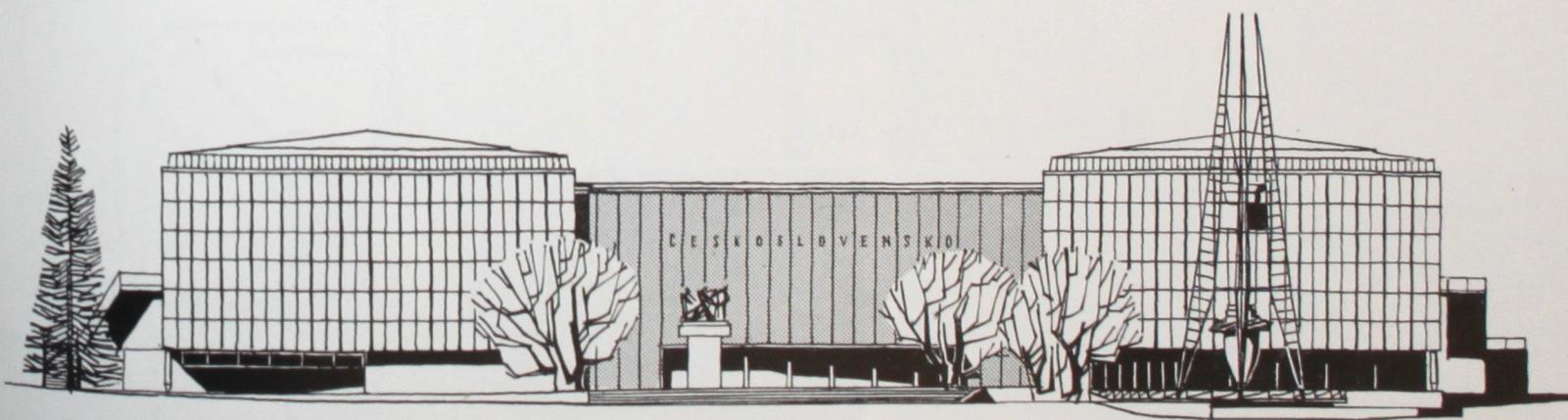
Snažili jsme se, aby již základní využití této soustavy vnitřních prostorů záměrně budovalo dramatickou linii prohlídky, aby v této linii se střídaly prostory nástupní, rozptylné, prostory dominantní a komorní. Tak došlo k uplatnění kontrastu střídání prostorů co do rozměrů a tvarů, malých s velkými, půdorysem proláklým nebo čtvercovým, prostorů pravidelných s nepravidelnými, nízkých s vysokými. Podobně bylo použito kontrastů co do povahy prostorů složitějších a jednodušších, přesvětlených a temných, se světlem horním, bočním, oboustranným, sálů normálních, galeriových, mostových, podestopových a podobně. K tomu pak ještě přistupují další možnosti, jako vazba prostorů s průhledy, vyhlídkami, prolínání prostorů, pohledy shora, zpětné atd.

Splnění účelových hledisek znamenalo nejen splnění základního stavebního programu — výstavní haly, kinodivadelní sál, příslušenství, administrativa, restaurace, hygienická zařízení včetně umělého větrání atd. — ale především navržení takového objektu nebo soustavy, která vytváří z počtu, velikosti, sledu a povahy tématických celků výstavy pro ně co nejvhodnější prostředí a vzájemné vztahy. Domníváme se, že v případě tématické výstavy platí výrazně fakt, že stavba je schránkou obsahu. Toto účelové hledisko pak viditelně prolíná do vnějšku stavby a má zpětný vliv pro vytváření vnější architektury. Tak se vnějek a vnitřek, vnitřní náplň a technika stavby, exponáty a výtvarná díla stávají nedílnou součástí komplexního celku.

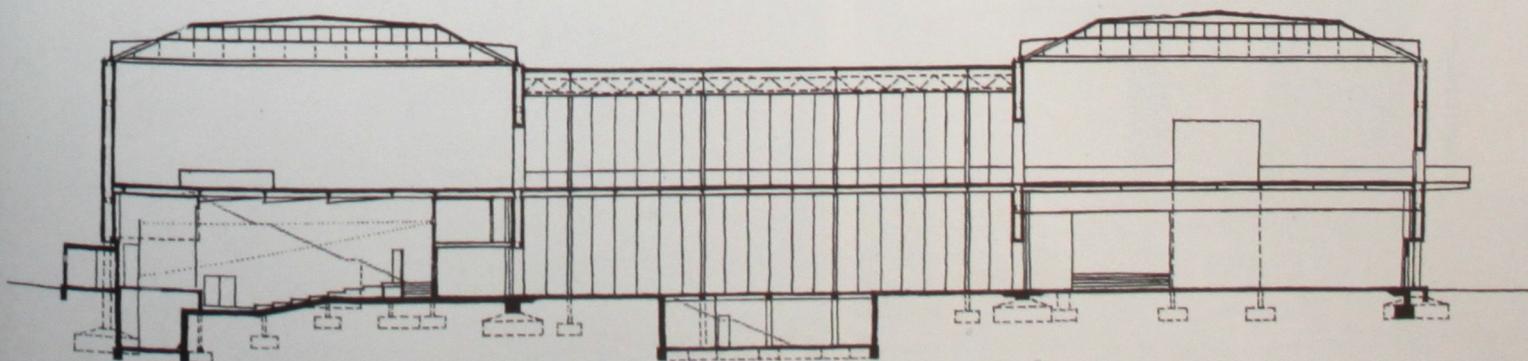
Zdůrazňujeme tuto zdánlivou samozřejmost nejen proto, abychom zdůvodnili svůj postup a řešení pavilonu. Zdá se nám, že je dosud příliš častá praxe rozdělování projektu pavilonu od projektu vnitřku, nebo dodatečná imputace výstavní náplně do

663, 664 Hlavní průčelí

665 Podélnej řez

daného pavilonu. To je při akci podobného druhu postup méně správný, zastarálý a architektonicky i ekonomicky nevýhodný. Zvážení různých možností z hlediska účelu svědčilo jednoznačně proti monoprostoru, jehož hlavní výhoda — universálnost a přizpůsobivost různému obsahu — platí jen pro výstavní budovy stálého charakteru s mnohonásobným, často komerčním využitím. Zatím se zde jednalo o akci individuální, jednorázovou, na přesný scénář, který vyžaduje řadu prostorů určité povahy v daném sledu. To vedlo k vytvoření prostoru slavnostního, sloužícího pro zkonzentrování pozornosti a prostorů »dramatických« proti prostorům »klidným«.

Uvážili jsme také obrovskou rozlohu výstavy, množství pavilonů, spoustu dojmů a masy lidí. Je nutno počítat s velmi unaveným, a proto nepozorným návštěvníkem. Toho je zapotřebí nejprve zaujmout, soustředit a v průběhu prohlídky jeho zájem udržet, případně vystupňovat. To vše svědčilo pro nenásilné vedení návštěvníka do postupně jiných, odlišných prostředí, která ho mají povzbudit k soustředění na další úsek prohlídky.

Ve smyslu všech těchto úvah byla dislokována výstavní náplň do soustavy typizovaných hal, ve které se střídají a kontrastně doplňují dva systémy. Tři typizované plné kubusy čtvercového půdorysu a dve plně prosklené spojovací haly. Tyto základní prostory byly dále vnitřně členěny volným vkládáním výstavních plošin, zhruba ve výši prvého patra. Tak vznikla skladba sálů různých charakterů. V dispozici pavilonu je důsledně zachováno plynulé vedení návštěvníka od vstupní haly prostorami přízemí, mezi patra a galerií až do expozice lázeňství v nádvoří. Zmáhání výšky je rozloženo s ohledem na únavnost tak, že vždy menší počet stupňů spojuje výstavní sály různých podlaží. Bezpečnostní schodiště jsou volně připojena na vnějšku hal jako samostatné prvky architektury. K výstavním halám je připojena partie s věžovou nosnou konstrukcí pro oběžné kolo Kaplanovy turbiny a samostatný objekt restaurace.

Hlavní konstrukce je provedena technikou trubkové ocelové kostry. Pro vytvoření obvodových stěn u kubusových hal byl navržen jednotný systém čtyř nosných rohových sloupů. Haly jsou bez vnitřních podpor. Stěny těchto tří kubusů jsou příhradové nosníky na rozpětí 28 m a výšku 12 m. Spojovací haly s plně prosklenými obvodovými stěnami mají jednoduchou trubkovou konstrukci o stejných rozponech s vloženými galeriemi. Podmínkou zastřešení tří čtvercových kubusů bylo dobré horní světlo. Plný čtvercový střed těchto střech, velikosti 18×18 m, je nesen čtyřmi šikmými vzpěrami, zakotvenými do čtyř rohových nosných sloupů vnějších stěn. Po celém obvodu střechy je proveden široký osvětlovací pás z polyesterového laminátu. Konstrukce vnějších stěn je upravena pro montáž lehkých venkovních panelů velikosti 1×2 m.

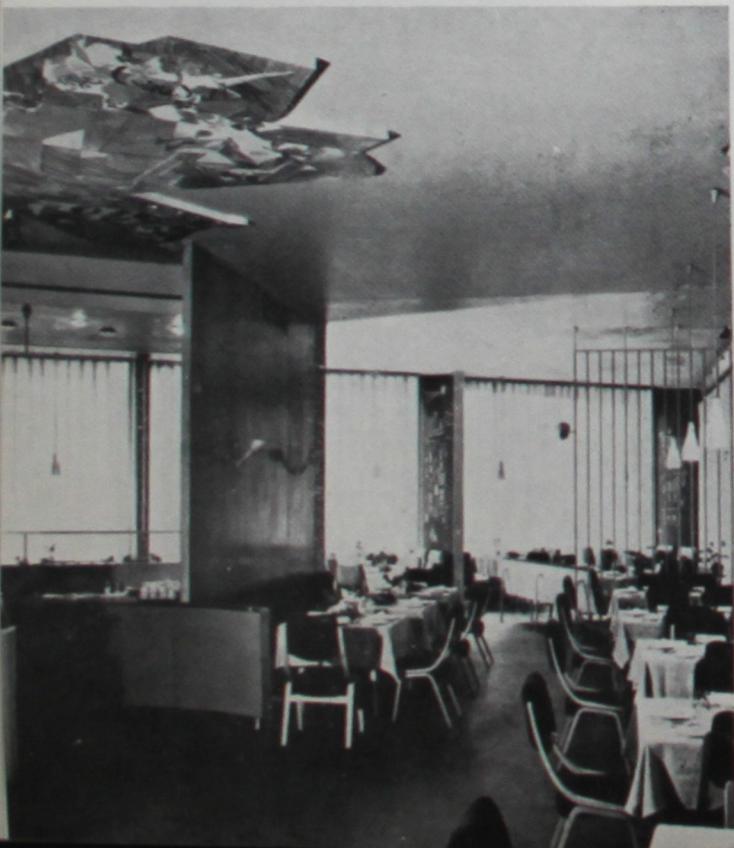
Považovali jsme za důležité řešit technicky otázku, která dnes zajímá mnoho architektů, otázku plné plochy ve fasádě, a to takovým způsobem, aby se nemuseli spojovat normální technikou vnější plné stěny, tj. stěnu provedenou v omítce nebo v normálním obkladu, nebo stěnu obloženou fabrikáty - deskami, které vyžadují plasticky vystupující lišťování spar.

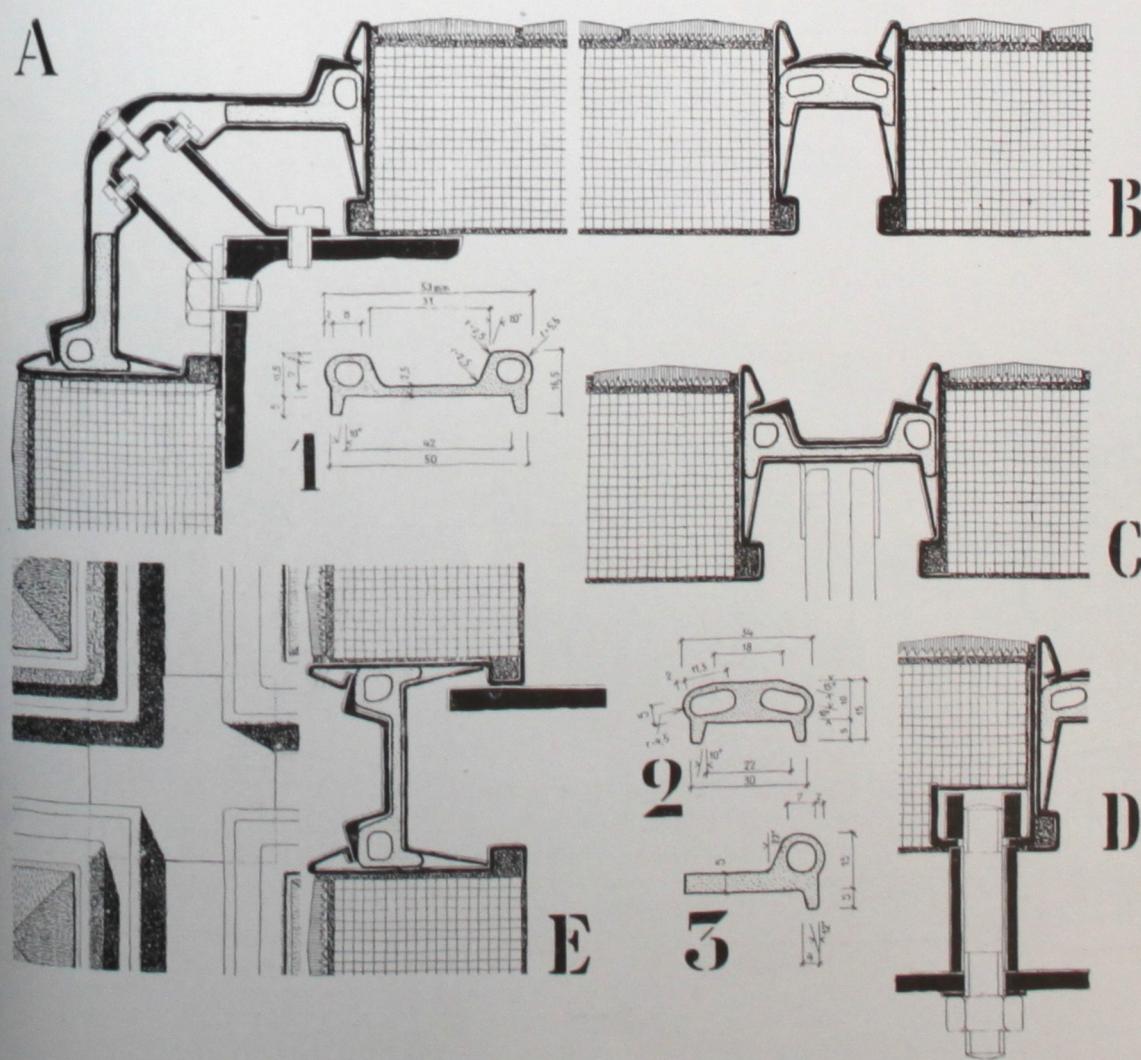
Povídám, že vyzkoušení celé řady vývojových prototypů došlo jsme k panelu na principu skříňového nosníku o tloušťce 7 cm a rozměru 100×200 cm, provedeného převážně z pěnoskla a umělé pryskyřice. Líc panelu je pokryt skleněnou mozaikou z křišťálového průhledného skla se zatavenými krystaly jantarového skla s použitím similitace. Pro zvýšení trpety a pro vyloučení zrcadlení nebo oslnění ve velké ploše je vnější líc jednotlivých kamenů této skleněné mozaiky zvláště tvarován. Byl řešen i jednoduchý způsob montáže na šrouby a provedení zapadlých vodotěsných spar, ve kterých je zamačknuta krycí lišta z eloxovaného hliníku s těsnicím gumovým páskem. Panely mají při své malé váze a tloušťce izolační schopnost 45 cm silné cihelné zdi. Mají i velkou odolnost proti tlaku větru, proti mrazu a vodě. Panely i mozaika mají pro svůj snadný výrobní postup charakter fabrikátů, takže tento princip lze uplatnit v nejširším měřítku v průmyslové výrobě.

666 Interiér restaurace

667 Exteriér restaurace

668 667

66B *Vnitřní nádvoří*

669 Konstrukční detaily mozaikových panelů obvodových stěn: A - spojení panelů na rohu, B - krytí úzké spáry, C - krytí široké spáry, D - příčenky panelu k nosné ocelové konstrukci, 1 - 2 - 3 - těsnící vložky z pěnové gumy

U velkých zasklených stěn fasády bylo záměrnou snahou dosáhnout vzhledu svislých průhledných dílců o rozměrech $1,5 \times 13$ m bez vodorovných příčlí. Proto jsou stěny zasklívány tabulemi velikosti $1,5 \times 2$ m s vodorovnými těsnicími vložkami z průhledné umělé hmoty. Váha každé tabule je samostatně nesena svislou kovovou konstrukcí.

Hledisko ekonomie stavby bylo respektováno především typizací prvků, respektive typizací a opakováním hal a důslednou předvýrobou součástí stavby.

Jednou z daných podmínek projektu byl požadavek, aby provedené konstrukce po skončení výstavy mohly být s minimálními ztrátami demontovány a přeneseny a využity v Československu. Proto jsou nosné ocelové konstrukce většinou šroubované. To mělo pochopitelně vliv, někdy nepříznivý, na dimenzování jednotlivých konstruktivních prvků.

Závěrem k tomuto oddílu uvádíme, že závažnou součástí stavebního projektu byla spolupráce se skupinou inženýrů a techniků z Hutního projektu vedenou inženýry Dundrem, Dr. Wankem a Tomáškem; na projektu ocelové věže spolupracoval inž. Bendík a na statických výpočtech ing. I. Nový. Byla to spolupráce příkladná, pomohla splnit termíny projektu, které se po schválení scénáře počítaly ne na měsíce, ale na týdny a dny.

Projekt expozice a výstavního zařízení

Bližší popis expozice je obsahem samostatného článku předsedy výtvarné komise této výstavy. Proto uvádíme jen zásadní poznámky k celkovému řešení interiérů.

Při naší práci byly sledovány v dohodě se scénaristou J. Sántarem tyto hlavní zásady:

Důležitá byla otázka volby nových a pokrokových výrazových prostředků, které by zajistily odlišnost od ostatních účastí. Byla zvolena ve všech směrech kulturní poloha expozic proti obvyklejšemu pojednání se silnými znaky komerčnosti. Přímými nositeli vedoucích myšlenek programu se stala výtvarná díla, která byla často monumentální povahy a která byla provedena v definitivních materiálech — v bronzu, mozaice, mramoru, skle, keramice atd. Scénář vůbec byl převážně vyjádřen uměleckou formou. Kromě toho byly některé vhodné úseky předvedeny filmem, světelnými, pohybovými nebo jinými technickými prostředky.

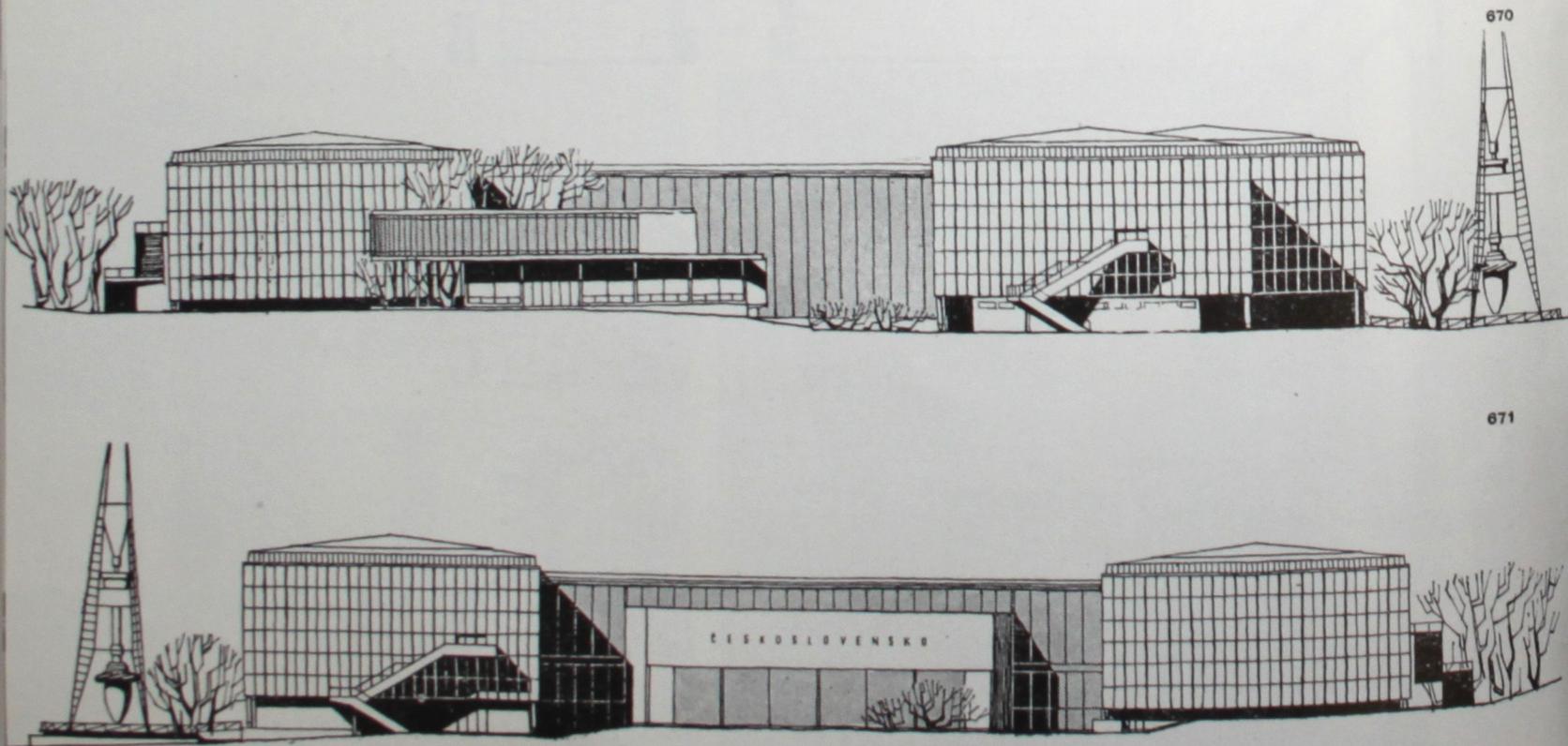
Nová a odlišná byla myšlenka, aby část scénáře byla obsahem průbojněho představení v kulturní síni — Radokova »Laterna magika«.

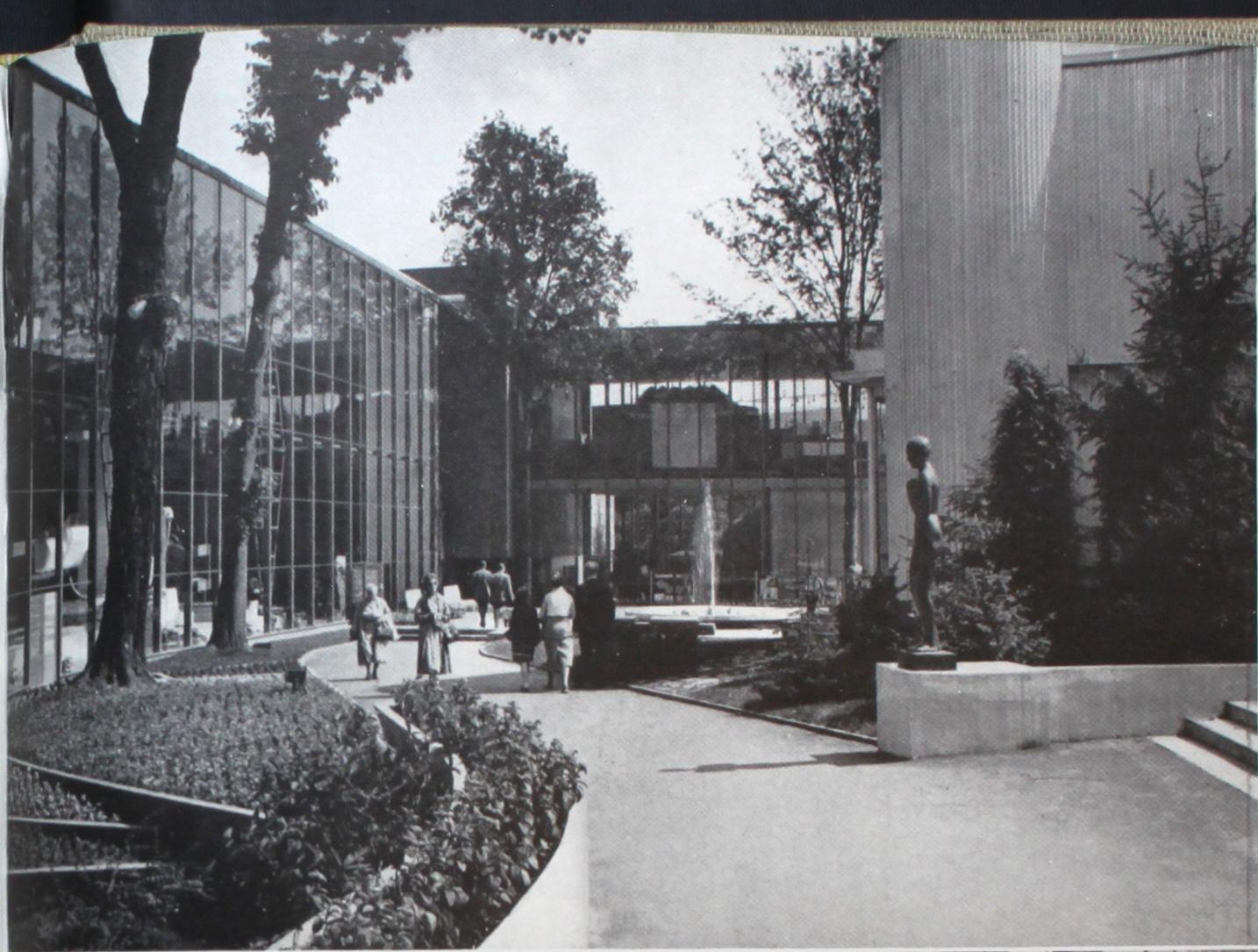
Aby obsah výstavy byl návštěvníku přehledný a pamatovatelný, byly oddíly scénáře zpracovány co nejjednodušejí, lapidárně, s minimem textů. Byl respektován požadavek volného prostoru a nejužší výběr exponátů znamenal, že se staly typickými představiteli celých oborů.

Byli jsme toho názoru, že je správné, aby byli přizváni k účasti, pro solitérní úkoly, kromě výtvarných umělců ti architekti a výtvarníci, kteří mají zkušenosti ve vytváření scény. Ti převzali ztvárnění těch částí scénáře, které byly vhodné pro scénický způsob vyjádření. Tak měla být zajištěna i určitá svěžest instalace a využito specifických hodnot k prospěchu a obohacení celku. Byla realizována spolupráce v úseku »Děti a loutky« s Jiřím Trnkou, v úseku energetiky a zemědělství s F. Trösterem, v úseku sklo a památky s J. Saalem, ve scénách expozice »vkus« s A. Kybalem. Z důvodu jednotnosti stylu byly tvarové i konstruktivní detaily výstavních zařízení prováděny ústředně v našem ateliéru. V několika scénických vyjádřeních spolupracoval J. Svoboda, který také realizoval novou podnětnou scénu »Pražského jara« a »Laterny magiky«. V průběhu práce byly vypsány užší soutěže pro školy uměleckého směru. Na základě jejich výsledků navrhl P. Smetana interiér kulturního sálu a propagaci československých lázní v exteriéru.

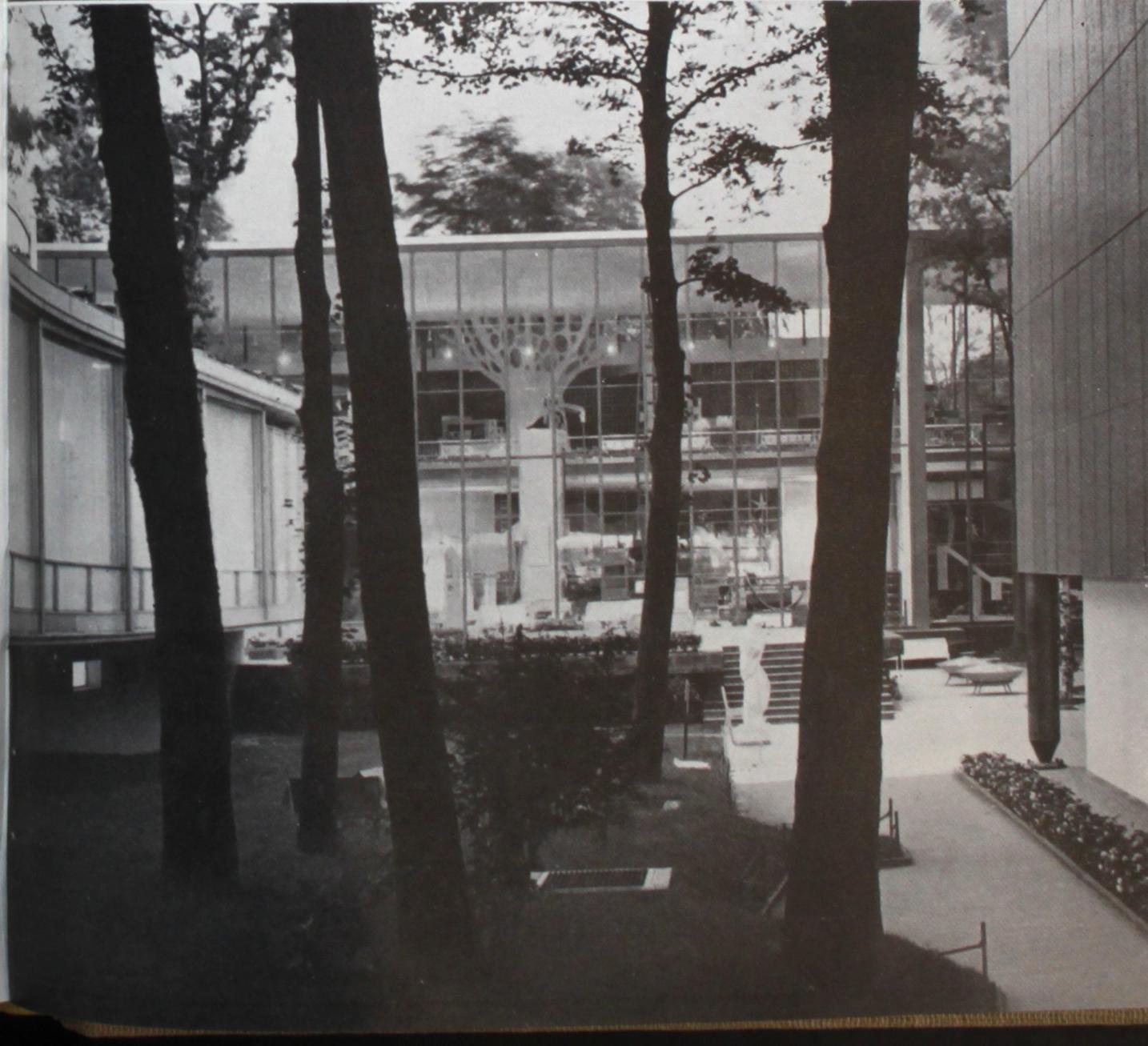
670 Průčelí s restaurací

671 Boční průčelí

672
673

671

K VÝTVARNÝM DÍLŮM V ČESKOSLOVENSKÉM PAVILÓNU NA SVĚTOVÉ VÝSTAVĚ V BRUSELU 1958

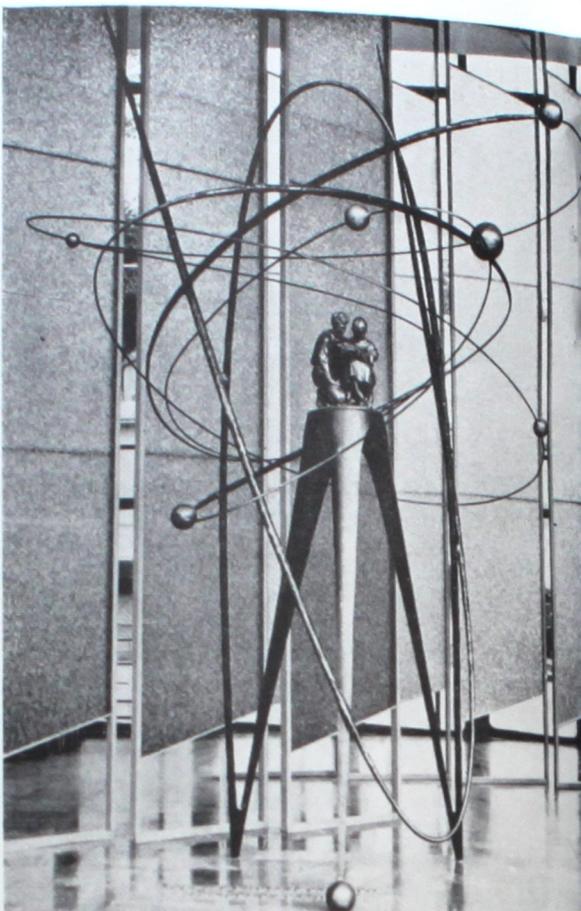
ALOIS FIŠÁREK

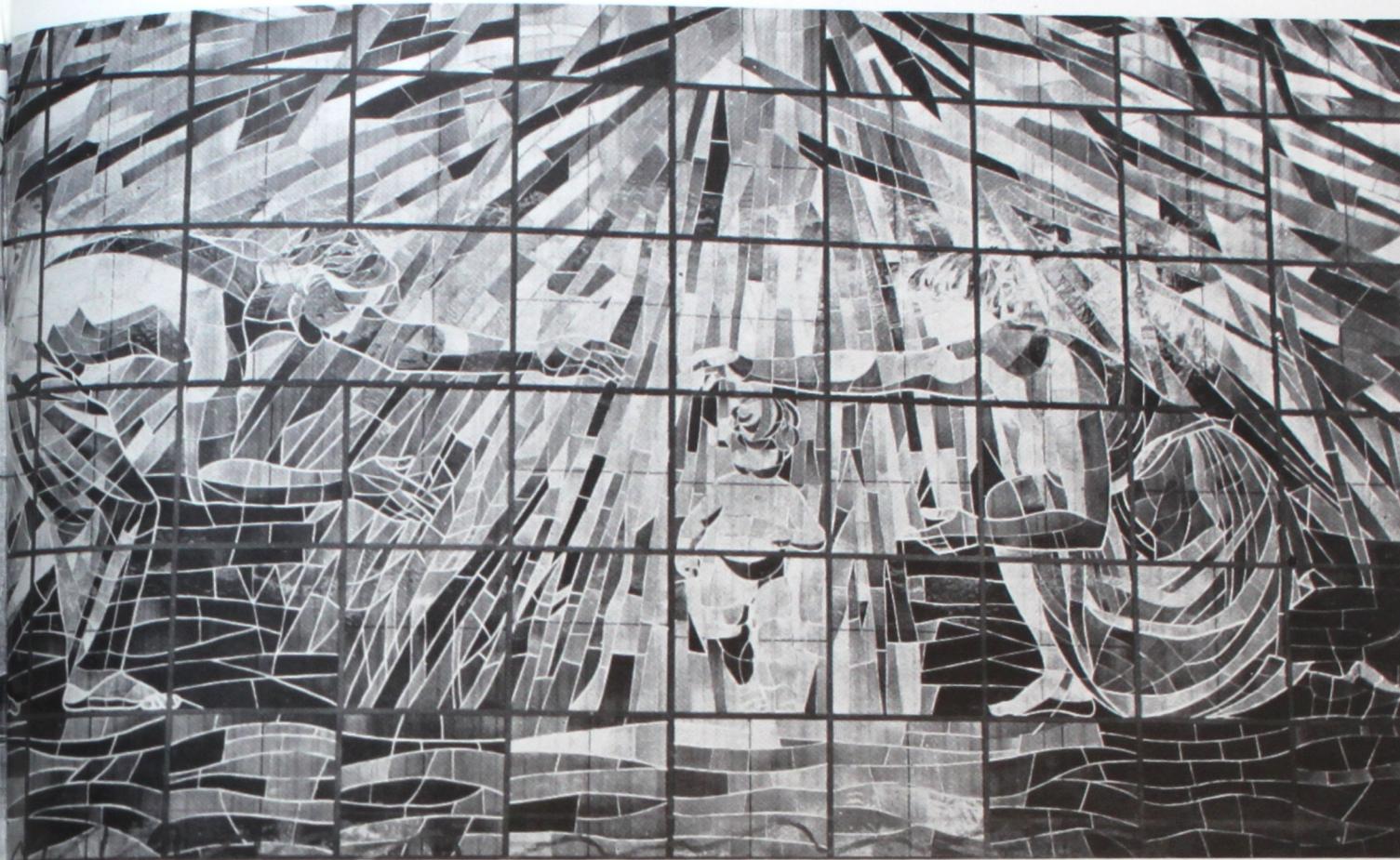
Je možno tvrdit, že naše účast na světové výstavě v Bruselu 1958 byla po válce první příležitostí k spolupráci všech druhů výtvarného umění s architekturou. Od volné plastiky — od úvodního sousoší »Nový život« od Makovského — přes dekorativní plastiku a malbu až k užité grafice, fotomontáži a průmyslovému výtvarnictví, textilu, sklu, porcelánu, keramice, ba dokonce až k tvarování strojů, přístrojů, vytváření barevných címků interiérů. Těžko by se dala vést dělící čára, kde končí práce architekta a začíná působit výtvarník. Užívám tu pojmu výtvarník a architekt, přesto, že architektura je stejně tak, a zvláště v tomto případě, výtvarná činnost jako činnost malíře, sochaře nebo grafika.

V celku expozice má prvenství architektova práce. Představa vedoucích projektantů pavilonu i expozic, architektů F. Cubra, J. Hrubého a Z. Pokorného, se neomezovala pouze na prvky stavebně architektonické, nýbrž byla tvarovou a prostorovou organizaci náplně expozice, k níž scenář J. Santara dával podklad. To byla idea, která udávala přesný směr představě celku i jednotlivosti, ne pouze nějaký názor architektonický, který by vytvořil slupku a ponechával volné pole ostatním druhům výtvarného umění, kde by mohl libovolně, podle svých osobitých představ a estetických názorů, začít působit malíř, sochař, grafik atd. Architektonický projekt se rozvíjel podle druhů jednotlivých exponátů, podle volby uměleckých osobnosti, které byly vybrány, aby výtvarným dílem dokreslovaly celky.

Úkol byl řešen rozmanitým způsobem, bez opakování jednoho úspěšného nápadu, bez stereotypnosti tak, aby se podpořil charakter jednotlivých dílčích expozic a byl vysti-

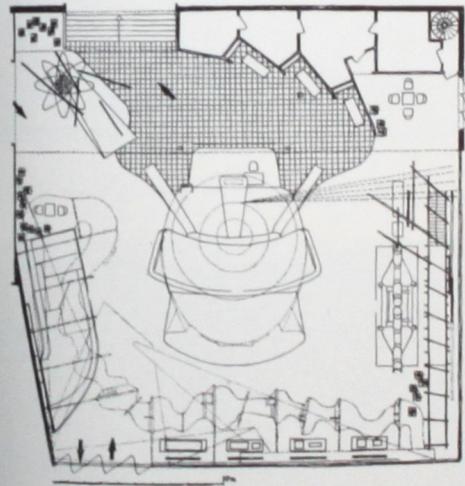
674, 675 Vstupní hala s plastikami kolektivu sochařů (Večeři, Karouška, Irmanova, Frýdeckého, Klimeše, Bíny, Kralyncha) pod vedením národního umělce J. Laudy

676 Barevné okno V. Sychry

677, 678, 679 Hala energetiky

680, 681 Hala strojírenství

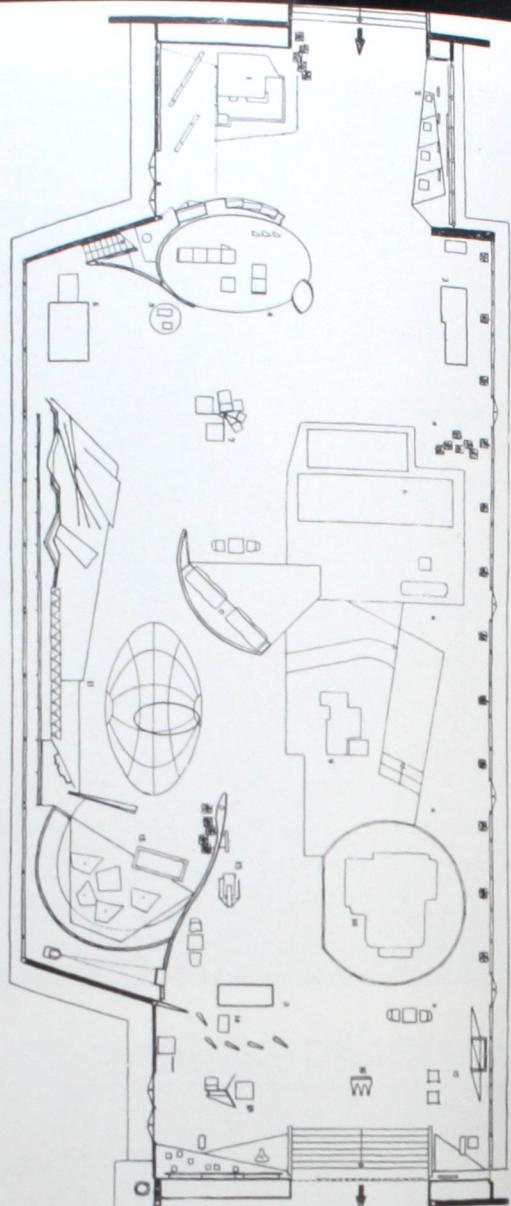
žen jejich pravý význam v proporcí k celku. Nepokládám proto za správné, je-li někdy hodnocena architektura našeho pavilonu pouze jako stavba. Je nutno posuzovat celek v syntéze a komplexnosti, bohaté a na vysokém stupni stojící činnosti všech možných povolání.

Sebedokonalejší jednotlivosti by samy svou existencí nedaly celek, z něhož by byl jasný obsah. Je nutno z mnohosti vybírat to nejtypičtější a postavit jednotlivost tak, aby mluvila za celek. Určit miru, množství, dát dopovědět výtvarnému dílu sledovanou myšlenku — v tomto tvůrčím procesu jednotné a slohové organizace vidím práci architektů.

Myslím však, že není nutno psát o věcech, které jsou všeobecně platné a známé, chtěl jsem je znovu připomenout, aby tím bylo možno lépe posuzovat účast výtvarných umění. Jít touto cestou je úkol mnohem těžší, ale zato jasnější a vede k cíli. Nejde tu totiž o proces, kde se podřizuje jedna složka druhé, i když se jedně přiznává význam provořadý nebo hlavní. Citlivost a kázeň jsou nezbytným požadavkem v takové formě práce, a to na obou stranách. Stanovit formát, míru uplatnění díla v celku, ovlivňuje už jeho měřítko, barevnost nebo plastičnost, a naopak, dílo může dát vzniknout architektonickému řešení a ovlivní třeba celé pojetí kompozice interiérů změnou barevnosti, úpravou měřítka ostatních exponátů, změnou v umístění, volbou materiálu atd. V průběhu práce je všechno v pohybu, může být měněno. Jsou to nepřetržitě souvislosti myšlenek, nápadů a činů. Tím dostává výtvarné dílo souvztažnost s architekturou a stane se jejím článkem.

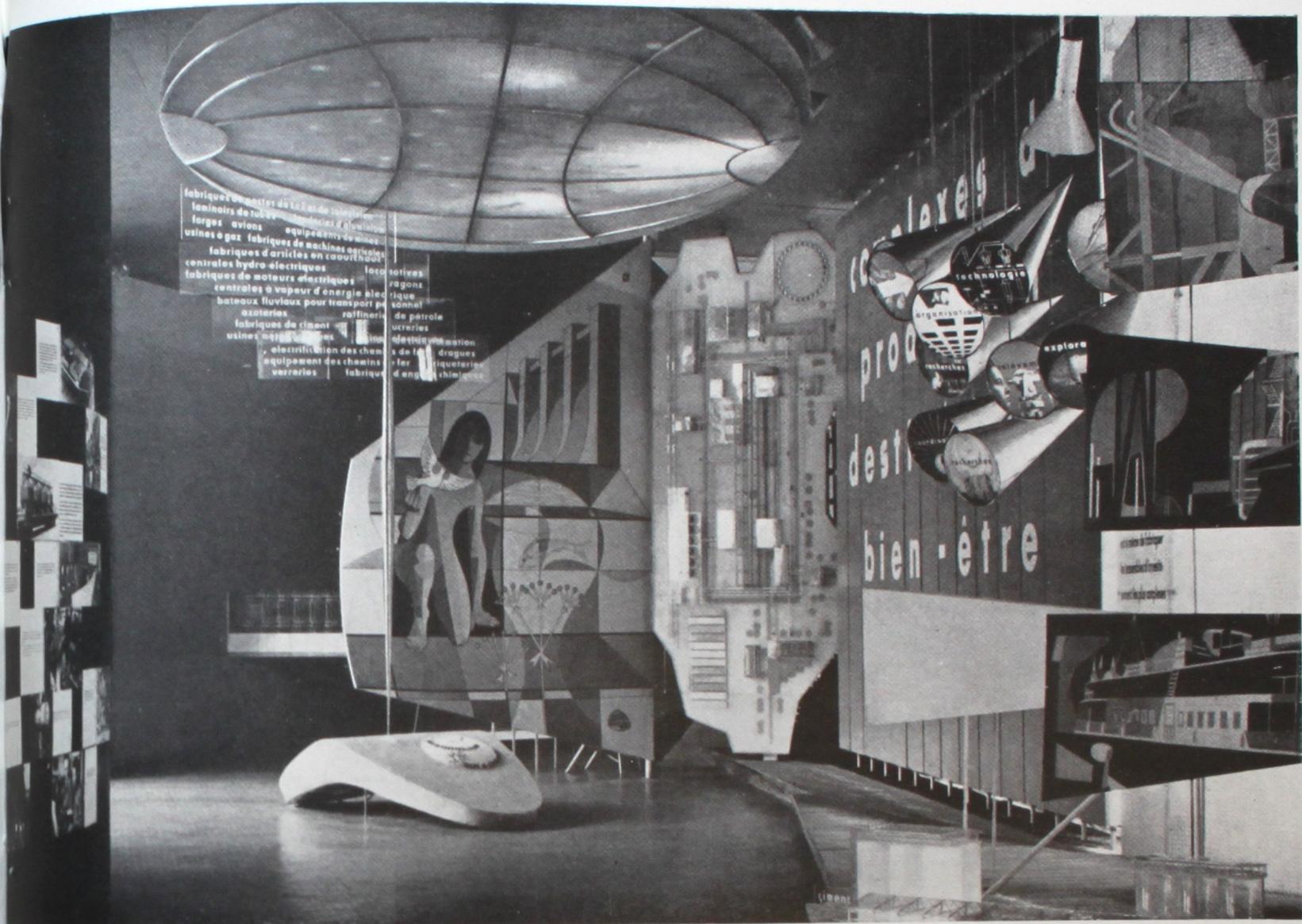
Takovou metodou spolupráce vznikl náš pavilon a těžko bylo možno vniknout pro neúčastněného nebo nezasvěceného do této spletě souvislostí a závislostí. To se může vnitřit už jen vcelku — už hotové. Je samozřejmě, že vzájemné působení a měnění je možné jenom v určitém úseku práce a do jisté míry, vždy architekt musí vypracovat plány pro výrobu, pro řemeslné zpracování mnoha detailů, které nemohou být měněny. Architekt musí mít v hlavních rysech hotovou představu už při řešení půdorysů a členění hmoty i prostorů. V detailním řešení expozic je to pohyblivější, ale zase jenom do jisté časové hranice; pak jsou věci již závazné pro obě strany. Zde je pak zapotřebí zmíněné citlivosti a kázně.

Pracovat s řadou uměleckých osobností, rozdílných uměleckých individualit by bylo nemožné bez složek, které koordinují tuto spolupráci, sledují díla od vzniku až po realizaci. Tuto funkci plnila »Ústřední výtvarná komise« jako poradní orgán architektů-projektantů a arch. Z. Rossmann, náměstek gen. komisaře československé účasti. Nutným předpokladem pro její úspěšnou práci bylo znát dokonale záměr architektů, udržet slohovou jednotu, úroveň hodnoty při zachování umělecky rozdílných individualit, z nichž některé se těžko podřizují. V převažující většině šlo o díla, která vedle umě-

682 Barevné okno K. Svolinského

683 Kinetický a světelný exponát Investiční celky

684, 685 Expozice skla a keramiky

leckého projevu ukazovala technické vyspělosti výroby. Ne suchá technická ukážka, ale ukážka podaná uměleckým dílem. Byla to mosaika, antické sklo, sklo lité, sklo ryté, hutnické v různém zpracování a v různém uměleckém podání.

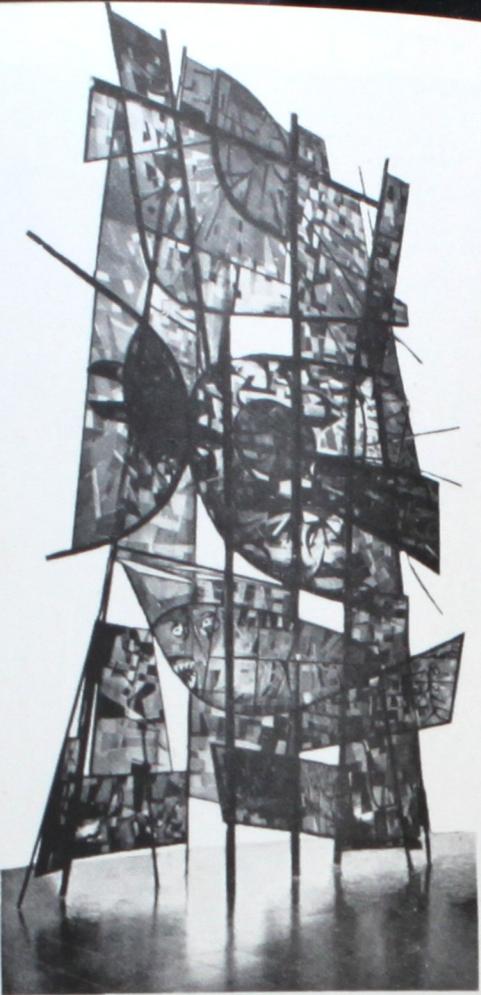
Lepší však bude, začnu-li přehled uměleckých děl ve směru prohlídky výstavy — vstupní halou. Hlavní slovo tu má 7 plastik kolektivu, který ze svých absolventů vytvořil J. Lauda. Představují sedm základních článků naší ústavy, jimiž se naše ústava liší od ústav západních demokracií a které ukazují naši společenskou pokrokovost. Jsou od ústav západních demokracií a které ukazují naši společenskou pokrokovost. Jsou seskupeny kolem velkého barevného okna VI. Sychry, jehož námětem je šťastná rodina. Na stropě této haly je znak republiky provedený v mozaice podle kartonu VI. Sychry.

V hale energetiky, kde autorem části inscenace je F. Tröster, je práce výtvarníků zcela odlišná od vstupní haly. Kromě práce architektů je divák procházející touto expozicí upoutáván a odborně poučován grafickým doprovodem D. Novákové. Souvislost strojů, přístrojů, modelů a zařízení je svázána touto grafickou nití v jeden monumen-

tálně působící celek.

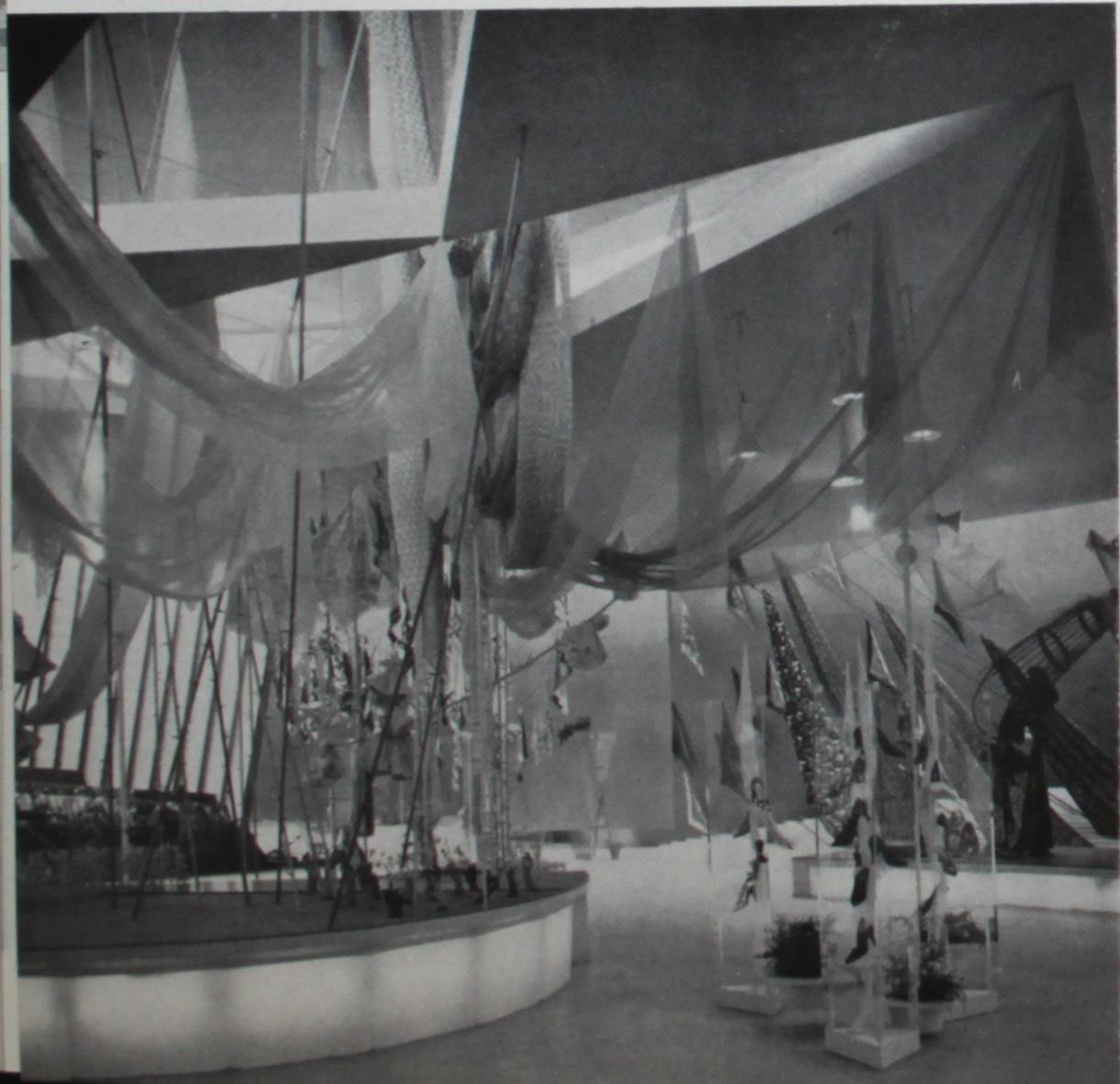
V hale strojírenství, slavnostní a vznešené jak moderní chrám, je strohost strojů a kovů proteplená třemi barevnými prosvěcoványmi šterbinami provedenými jako katedrální barevná okna. Autory jsou absolventi školy J. Kaplického. Témata tohoto výtvarného doprovodu jsou vzata z hutí a oceláren, jsou to rudé dýmy, kouře a světla, tak jak je můžeme vidět na Kladně nebo na Ostravsku, formou ovšem vázanou na architekturu strojů. Na čelné stěně haly provedl L. Guderna velké dekorativní paná, ukazující světovou úroveň i úspěch naší strojní produkce. Guderna a Fišer jsou autory doprovodné grafiky celé expozice v této hale, J. Svoboda scénického vyjádření anténního přepínáče, M. Halaška výtvarně i technicky náročného a složitého exponátu investičních celků.

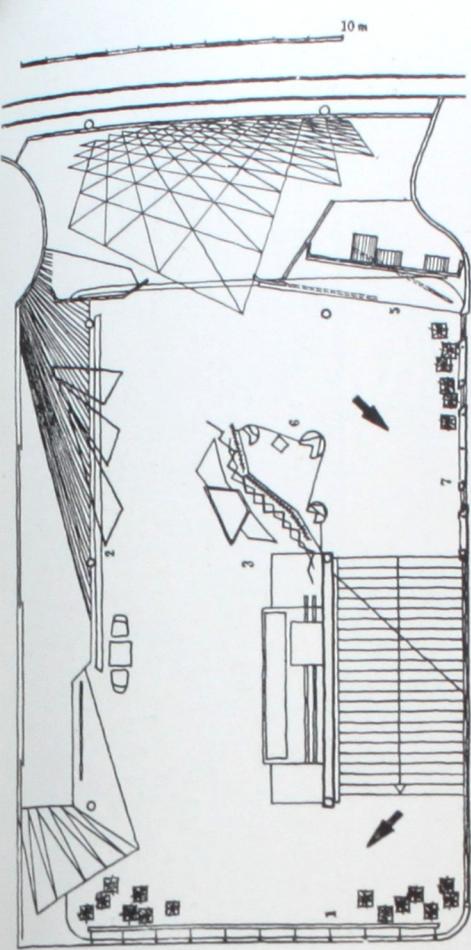
Opusťme-li tento chrám techniky, ocítíme se v expozici skla a keramiky, v úplně jiném světě, ve světě třípytu a barev. Dílcem architektem byl J. Saal. Všechny sklořské specializace a realizace jsou práce našich nejlepších sklářů výtvarníků, výběr z výběru je tu představen v takové úrovni kvality, že nás opravňuje k radostnému konstatování, že naše sklářství udělalo velký vývojový pokrok. Architekti, malíři, sochaři a sklaři ve spolupráci s nadějnými dělníky a pracovníky z Železného Brodu, Kamenického Šenova, Nového Boru atd. vytvořili barevné okno, navržené ve dvou za sebou stojících a vzájemně se doplňujících plánech K. Svolinským, mosaiku k oslavě československého sklařství od J. Kaplického, nově prostorově řešenou vzorkovnici a barevnici skel J. Kotíka, skleněnou fontánu A. Benše a K. Kadlece s mosaikou Kadlecové, expozici hutního skla předvedenou od suroviny až k ušlechtilému ztvárnění R. Roubíčkem, kameje S. Libenského, skleněnou mříž Zahradníkové-Brychtové, rytý prosvětlovaný sloup K. Štípla. Expozice historie rytého skla byla inscenována J. Svobodou, dvě taneční skupiny stvořil

686 Barevná skleněná stěna J. Kotík

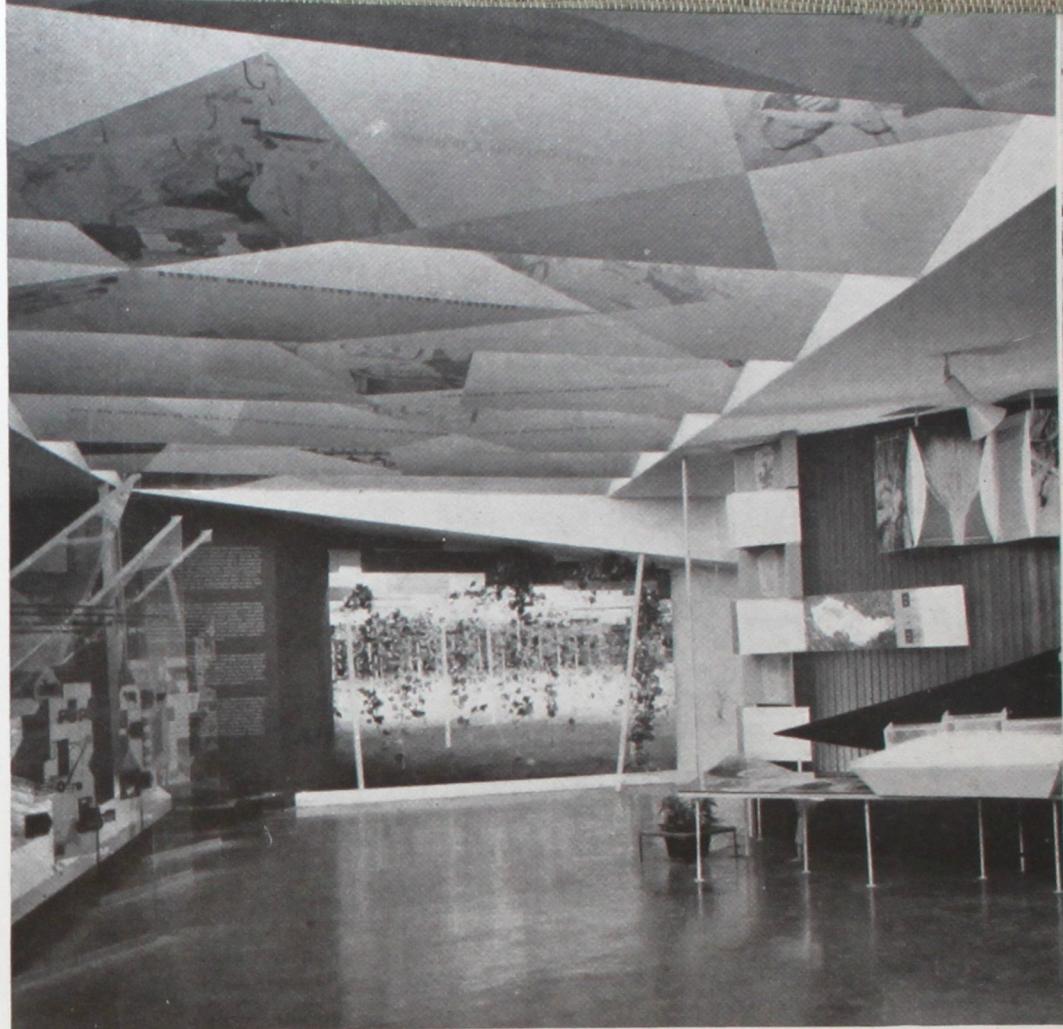
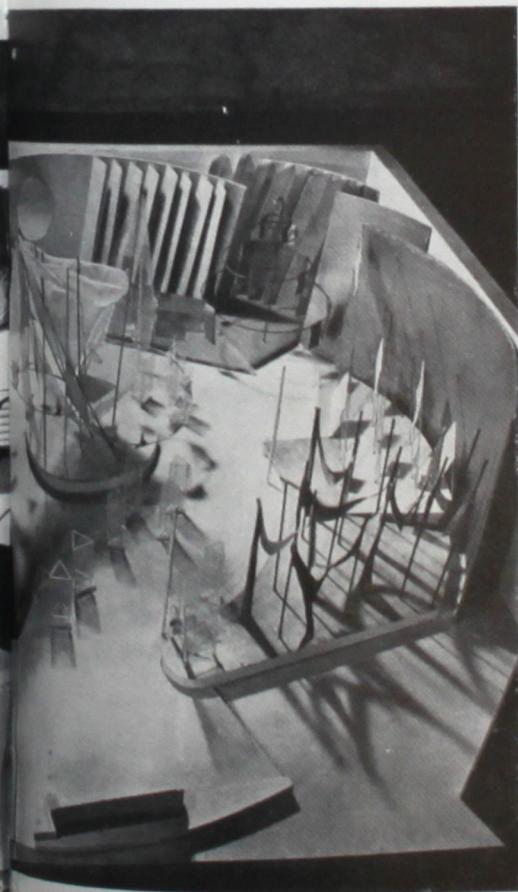
687, 688, 689 Expozice výkusu

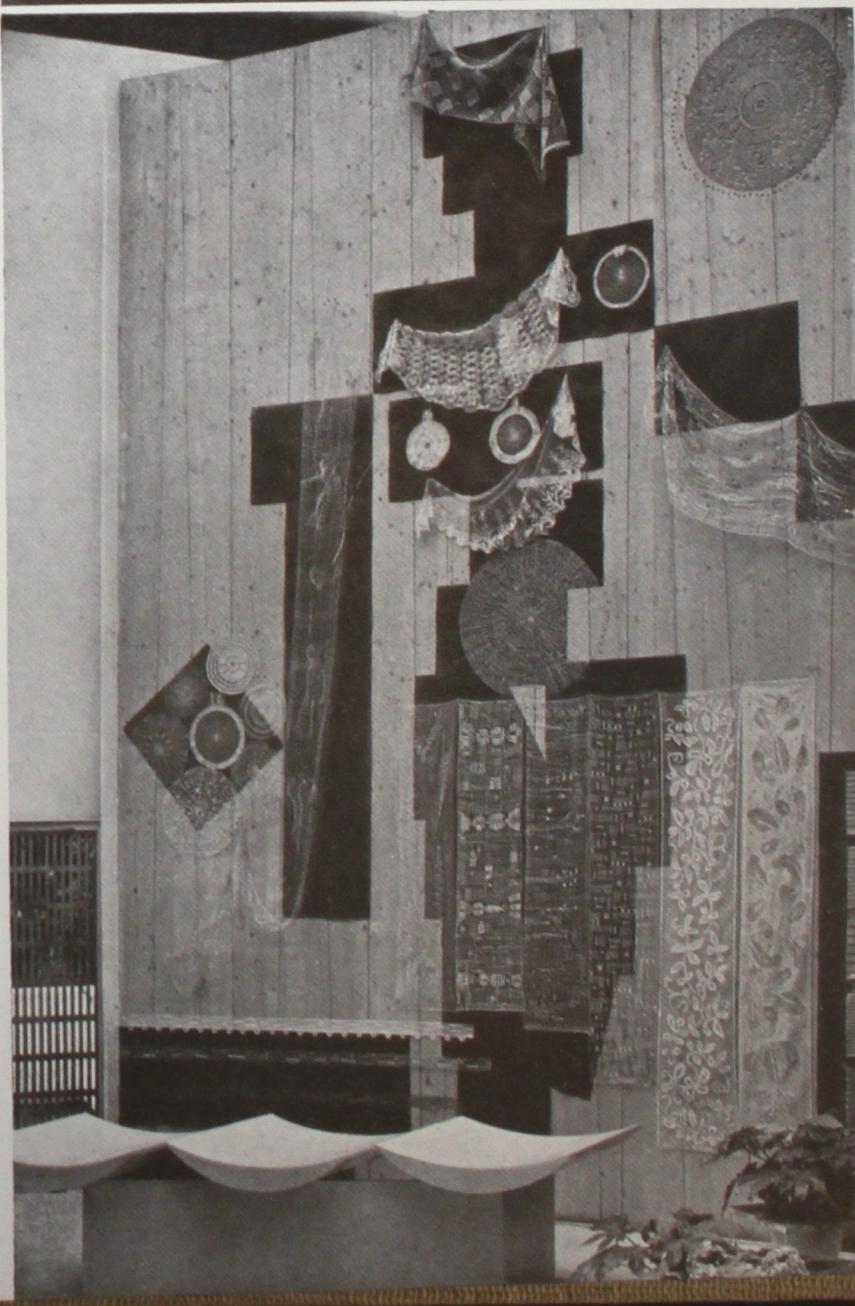
690, 691 Expozice zemědělství

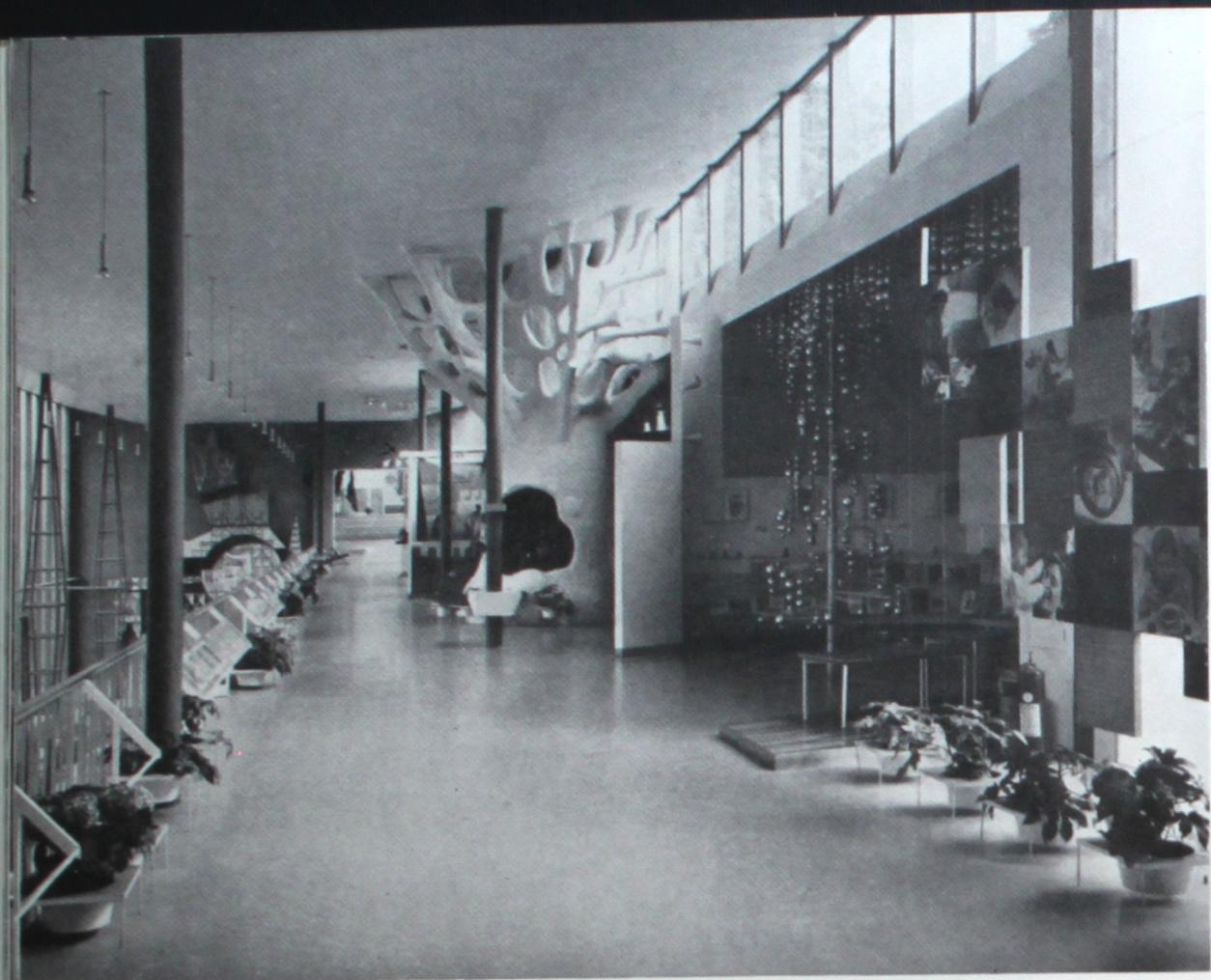
688

691

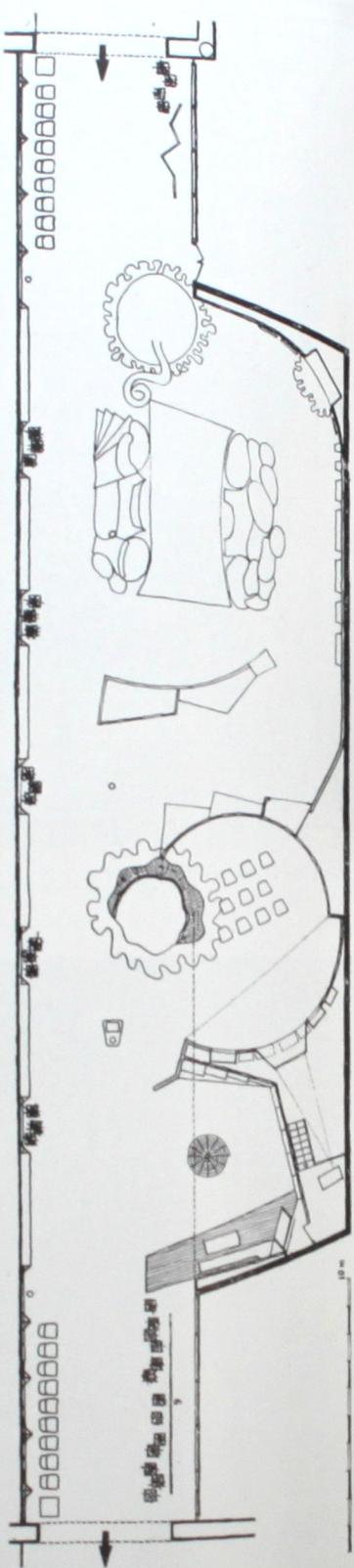
689

692

694

693

692, 693, 694 Expozice Děti a loutky

695 Expozice *Volná chvíle*

z tekoucího hutního křišťálu M. Klinger. Expozici skla doplňuje model vesmíru s pouťovým předvedením Brychtových figurek podle nákresů J. Černého, dále skleněné nádoby, misy, vázy všeho možného druhu, technického provedení a náročného výtvarného pojetí. Spolu s tím souvisí ještě expozice porcelánu a keramiky, užitkový porcelán O. Eckerta, Olivové a dalších až po zahradní keramické vázy a misky, reliéf J. Kavana a jeho spolupracovníků; reliéfy J. Kostky a Markupa uzavírají obchůzku této haly a přivádějí nás ke schodišti do mezipatra, kde je expozice našeho pokrokového zemědělství. Této náročné a věcné inscenaci dílního architekta Fr. Tröstera, s grafickým doprovodem Mařanové, věvodí velký triptych L. Fully.

Nad tímto mezipatrem je velký prostor věnovaný expozici vkusu. Architekti vytvořili bohatě členěný prostor pro výstavní vyjádření námětu »Jaro — Léto — Podzim — Zima«. Vytvořením těchto scén byl pověřen A. Kybal, který shromáždil a seskupil v kouzelný celek to nejlepší a nejhezčí, co výtvarník dovede dát výrobě a na co by mohla být naše výroba pravěm pyšná: tisky, tkaniny od nejlepších výtvarníků vychovaných na Vysoké škole uměleckoprůmyslové, hudební nástroje, lovecké zbraně, rybářské náčiní, poeticky užité v předvedení čtyř ročních období naší krásné země. Vznikla tak vysoce hodnotná textilní kolekce s dokonalými doplňky, bižuterií, šperky, obuví a ozdobnictvím — přitom bych ještě málem zapomněl na krajka a umělé květiny. Všechno co jsem stručně vymenoval, by už samo stačilo udivit návštěvníka. Učinek tohoto prostoru je však vystupňován dvěma gobeliny, z nichž první, »Lovná zvěř« záků A. Kybalova dotváří atmosféru podzimu, druhý, »Modrá hodinka« A. Kybalova intimitu a slavnostnost zimy. Před ním jsou seskupeny ukázky hudebních nástrojů složené do figur, tvořících fantastické kvarteto před modrým koncertním křídlem.

Jak je vidět už po prohlídce těchto expozic, jsou řady umělců a výtvarných oborů početné a rozmanité a přece ještě zdaleka ne vyčerpány.

Cezurou mezi poetickým »Vkusem« a další pohádkovou expozicí je velké grafické vyjádření našich světových obchodních vztahů od Dudy a Týfy.

Galerie strojírenské haly je věnována dětem. Architektonicky podle účelu differenčovaný a ztvárněný prostor byl zaplněn uměním J. Trnky, které vytvořilo svět opravdu dětský, pohádkový — výstavu, která je napínavým dějem jako poutavé vyprávění. Její umístění nad halou strojírenství tvoří silně působící kontrast. Přes subtilní zábradlí se z dětského světa hraček, loutek, loutkových scén, stavebnicových jeřábů, hraček-strojů, díváme do výsledků činnosti lidského ducha a práce, na něž svůj velký podíl má péče a výchova dítěte. To je tvůrčí práce vedoucích projektantů, jež určovala všechna tato sklonbení jednotlivých částí expozice, doplněné fantazii výtvarníků. Tady si člověk nejvíce uvědomí, jak důležitou a od života národa neoddělitelnou složkou je architektura a všechny druhy a obory umění protože dávají tvář a smysl poslání člověka na zemi — práci. Myslím, že tak asi uvažuje každý vnímavý návštěvník, který prochází naším pavilonem, a to je ten největší klad a proto i úspěch.

Dalším výstavním celkem je »Volná chvíle«, kde návštěvníci jsou upoutáni nikoliv čísly a diagramy, nýbrž uměleckými díly. Z nich se dovidají kolik lidí žije u nás na jednom km², jaké mají zaměstnání, čím se zabývají po práci a jak o ně pečeje stát.

696 Detail obrazu *Volná chvíle* od K. Součka

Tuto expozici ovládají tři veliké stěny složené z mnoha jednotlivých obrazů K. Součka. Veselé barevné kresby J. Černého přitahují návštěvníka, aby se z nich dozvěděl o soukromných zálibách našich občanů.

Odtud se návštěvník octne v prostředí, kde barevnými fotografiemi A. Paula historických památných měst, míst i jednotlivých umělecky a historicky významných děl může obdivovat krásy a starou kulturu naší země. Od nejstarších památek, znojemské roztuny, levočského oltáře, ukázkou českého umění gotického, přes renesanční sgrafito, Braunovu plastiku až po dnešní rekonstrukce památných měst a objektů prováděme návštěvníka expozici doplněnou velkým nástěnným kobercem školy A. Kybala. V expozici nejde pouze o význam památek samých, ale i o to, že všechno, co jsem vyjmenoval, je vytvořeno umělci, uměleckými řemeslníky v odlitcích, kopíech, fotografiích, filmech, až po krásné plastické písmo. Dílčím projektantem této expozice byl J. Saal.

Pomalu se bližíme závěru naší výstavy a vcházíme do prostoru kultury. Začíná písemnictvím s ukázkami nejstarších památek. Nebudu jednotlivé exponáty vyjmenovávat, spíš bych chtěl vyzvednout způsob a formu, jak je divákovi předvádime.

Ve vstupním prostoru této expozice je bohatě použito grafiky (Kaván) a typografie až po ilustrátory (Lada, Svolinský, Souček, Sychra atd.). Centrum této síně tvoří tři monumentální panó J. Baucha, provedená Meze ou štukolustrem, vytvořená na náměty Dvořákovy »Rusalky«, Smetanovy »Prodané nevěsty« a Janáčkovy »Její pastorkyně«. Jsou-li tato tři monumentální díla centrem prostoru věnovaného hudbě, je středem pozornosti program polyekrátu E. Radoka a J. Svobody. Pásma, jímž je inscenováno »Pražské jaro« a které vcelku prostoru je výsledkem spolupráce mnoha umělců různých oborů, techniků a vynálezců. A zase přichází ke slovu užitá grafika Vl. Fuky. Předvádí naše současné hudební skladatele, zahraniční hosty našich »Pražských jar«, starou historii a slávu české hudby až po dnešní současnost. Expozici dokončuje monumentální plastika, vlastně spíš reliéf. Vl. Janouška »Hudba«. Toto dílo je vedle kvalit sochařských pozoruhodné tím, že bylo za vedení sochaře J. Nováka provedeno z umělé hmoty PVC.

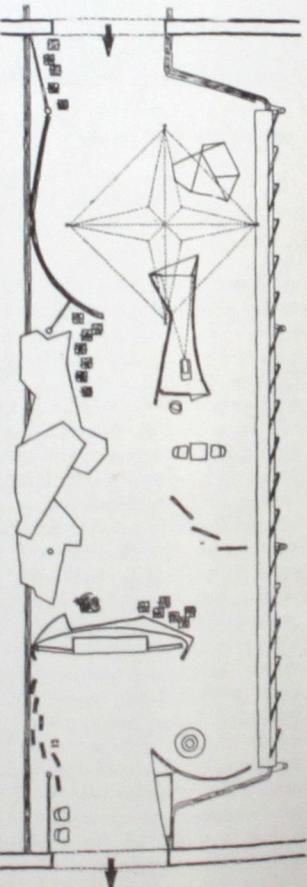
Návštěvník odchází širokým schodištěm do vestibulu ústřední kulturní síně. Tohoto prostoru je využito k ukázkám naší uměleckoprůmyslové a lidové výroby. Keramika, sklo, šperky, práce ze slámy, dřeva, kovu a kůže, tkaniny, tisky, krajky, všechny druhy

699

697

698

697, 698 Expozice Památky

699 Detail gobelenu školy prof. A. Kybala

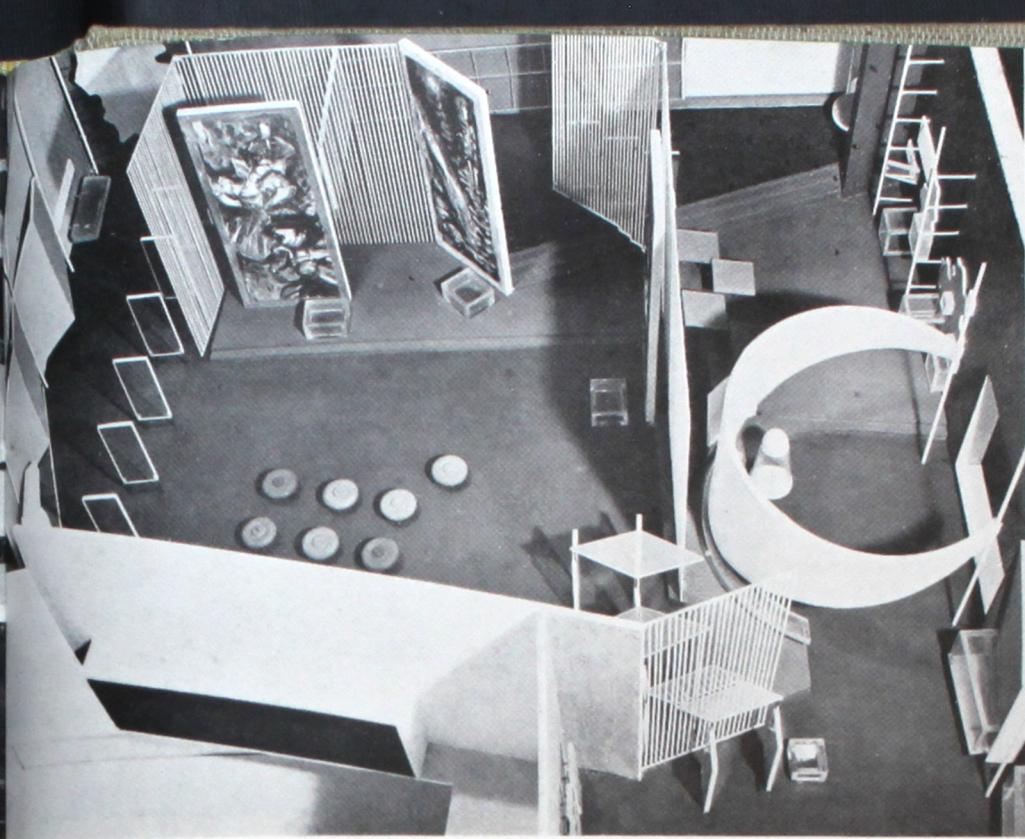
700, 701, Expozice Věda, písemnictví, hudba

703 Plastika Vl. Janouška Hudba

704 Polyekran Pražské jaro

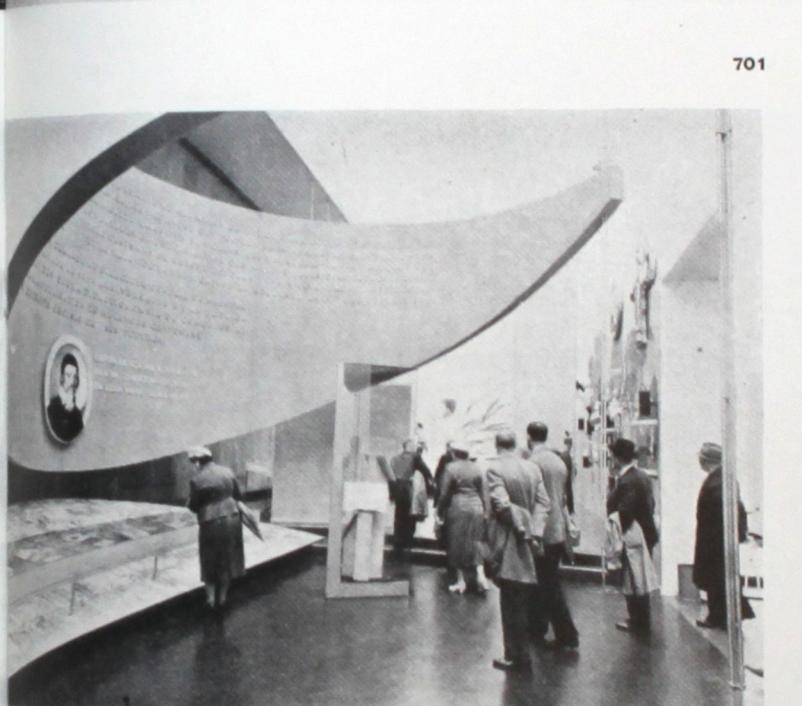

680

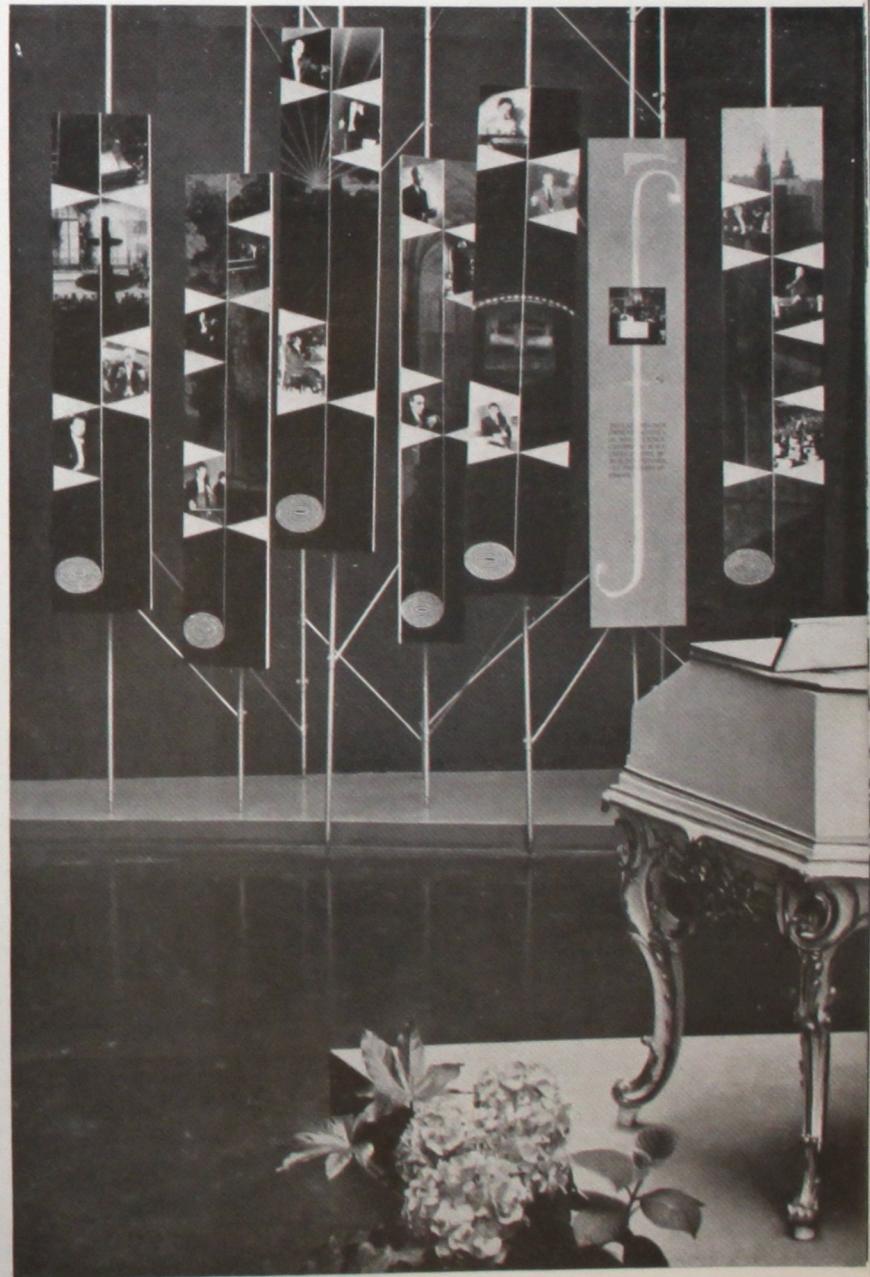

700

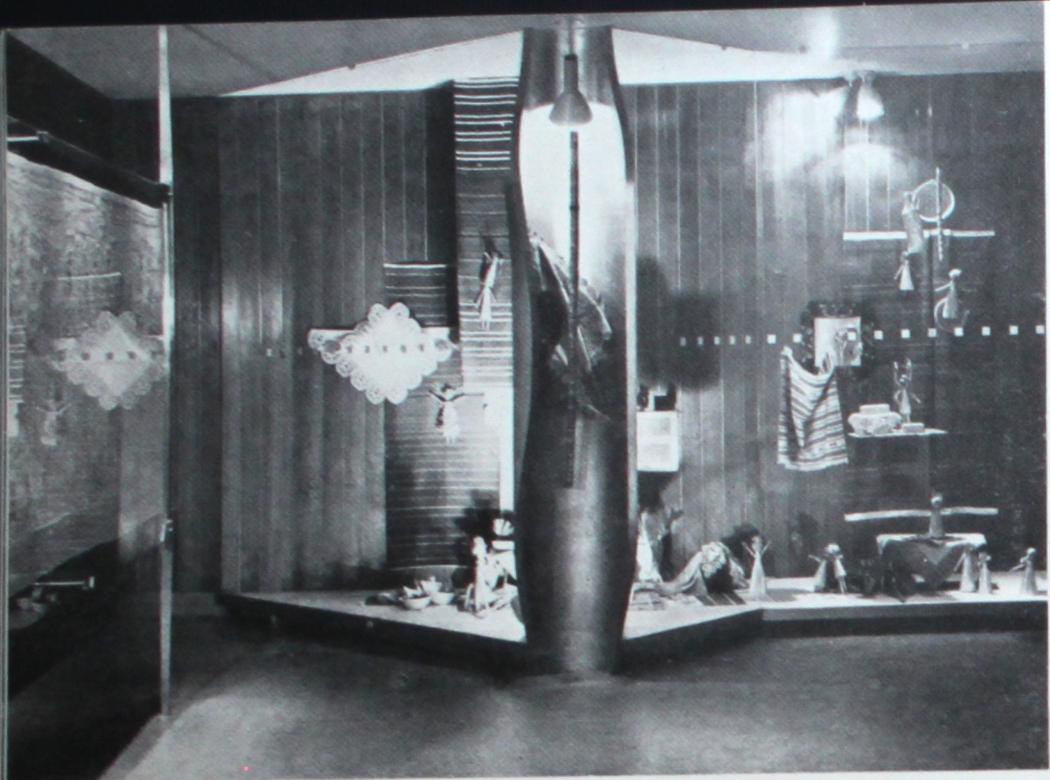
703

701

681

705

705 Expozice Užité umění

706 Laterna Magika

707 Půdorys kulturní síně

708 Půdorys restaurace

709 Půdorys restaurace

710 Terasa restaurace

umělců a řemeslníků tu vytvořily jeden poutavý celek. Zájemci o »Laternu magiciu« A. Radoka, jichž je mnohonásobně více než může pojmut prostor divadelka, jsou opravdu upoutáni jmenovanými exponáty jimž vévodí velký Fulluv gobelin, expoziční doplňuje ve dřevě řezaná socha J. Kodeta.

Samotný interiér ústřední kulturní síně řešil jako dílčí projektant P. Smetana spolu s A. Kybalem systémem barevných a potištěných opon a závěsů. Stěna dělící nástup do hlediště je zdobena barevným keramickým reliefem O. Eckerta a jeho kolektivu. Bylo by jistě na místě, abych popsali i jeviště, tedy scénu J. Svobody. Ale o tom bylo již hodně napsáno a rozhodně si zaslouží studie divadelního odborníka.

Tento podívanou vlastně končí pouť naším výstavním pavilónem a návštěvník vychází kolem slavnostní stěny s citáty K. Gottwalda, A. Zápotockého, A. Novotného, V. Širokého. Stěna je provedena A. Kybalem z hedvábí, kovu a skla. Návštěvník se octne v krásném prostoru s vysokými stromy, uzavřeném skleněnými stěnami pavilonu a restaurace, s mramorovou sochou B. Stefana. Uprostřed tohoto nádvoří, na vyvýšené plošině osvěžuje vzduch »Karlovarské zřídlí«, které tryská z mísy sochařsky vytvořené v keramice J. Kavanem a J. Simotou. Kolem mísy s koupacími se nymfami je plošina vydlážděna keramickou dlažbou s reliéfy týchž autorů. Barevnost glazur je stupňována leskem vody, která je neustále skrápí a ve hře slunce je opravdu působivou propagací našich lázní.

Prostor nádvoří je proti parku výstaviště volně uzavřen objektem lišícím se zcela od kostek i hal pavilonu. Je to československá restaurace. Má zvláštní půdorys jak je patrné z půdorysné dokumentace. Objekt má zhruba tři prostory pro obecenstvo a otevřenou přízemní terasu, kde výzdobu tvoří volně umístěná bronzová plastika M. Jiráskové a Vinglerův »Pelikán«. Terasa působí barevně veselé užitím intenzivně modré skleněné mozaiky, v kombinaci se zelení stromů, keřů, trávníků, květin a lněných a kafasových ubrusů v barvách červené, modré a bílé.

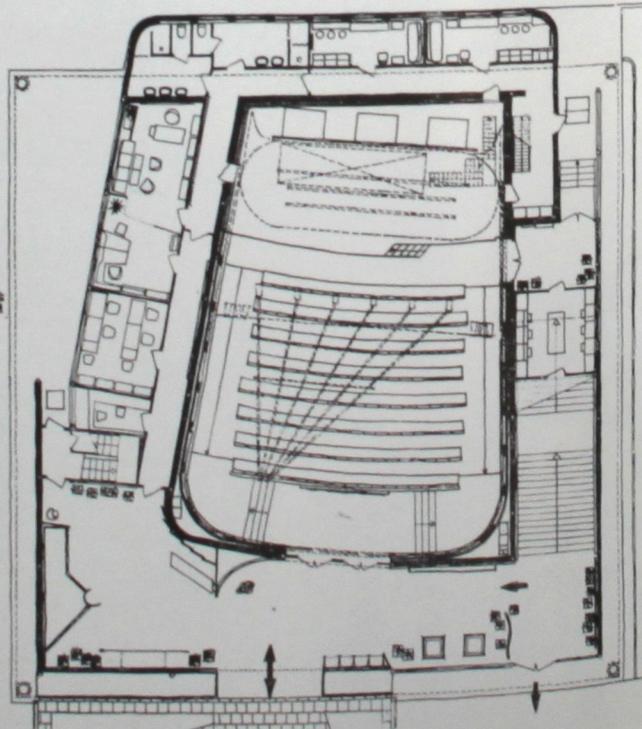
Druhým a hlavním prostorem v přízemí je lidová plzeňská restaurace. Typ takové restaurace vlastně u nás nikdy vytvořen nebyl. Plzeňské pivnice nebo restaurace byly jakousi českou nápadobou německých bavorských pivnic a sklepů. Stáli jsme tedy před úkolem pokusit se o vytvoření prostředí, které by vyjadřovalo obsah pojmu »lidová«, a to z dnešního hlediska i z dnešního stupně společenského. Základní myšlenkou rozvíjenou v řadě dílčích námetů byly lidové slavnosti a zvyky, při nichž se vždycky pilo a jedlo.

Autoři architektonického řešení budovy i interiérů restaurace, vítězové užší soutěže na tento objekt i zařízení, Cubr - Hrubý - Pokorný, jsou i autory hlavních akcentů výtvarné výzdoby v rozmístění i měřítku.

Byl jsem přizván ke spolupráci na tomto úseku a dostal jsem za úkol vyřešit pojetí, zvolit materiály a technické provedení. Centrální výzdobu tvoří gobelin na námět »Masopust«. Toto téma pak pokračuje na stěně kruhového segmentu jako keramická intarzie do štukové omítky. Jejím středem je symbol času v podobě ptáka nesoucího v zobáku symboly dne a noci, slunce a měsíc a táhnoucího vůz hojnosti. Za spolupracovníky na dalších částech výzdoby jsem si zvolil absolventy své školy.

Vstup je zakryt lněnou tkaninou s tiskem »Stínání kohouta«, jehož autorem je Č. Lysický, a také i jedné ze tří výzdob stropu — »Pečení chleba« a tištěné záclony. Další dvě stropní výzdoby navrhl Z. Holub, jedna, nad prostorem vstupu, představuje slunce jako dárce všeho bohatství živočišného i rostlinného. Je vytvořeno z částí vyzlacených zlatou folií, z paprsků ze slámené intarsie, po obvodu jsou malovaná zátiší ovoce, vína, chmele, drůbeže, zvěřiny atd. Pod tímto stropem stojí keramická plastika, inspirovaná lidovým svatebním koláčem. Podle mé kresby ji provedl můj žák F. Krčmář spolu s bechyňským keramikem Dobiášem ml. Téma druhé Holubovy stropní výzdoby je vaření piva. Dělící stěny boxů jsou po jedné straně potaženy indigově modrým plátnem,

707

706

na němž malými tiskátky jsou ve zlatové barvě vytvořeny kompozice: vítání jara, dožinky, vinobraní, tři králové, ženich a nevěsta a lidová svatba. Autoři Kaván a Kratina. Materiály i techniky výtvarných děl jsou prosté a dosud v lidové tvorbě živé. Barevnost potahu sedacího nábytku je komponována spolu s architektkou a vytváří různé barevné celky jimiž se celý prostor stává ještě živější a veselější. Ubrusy na stoly jsou z jemného lněného, nebíleného plátna, olemované jemnou a prostou výšivkou lidových vyšivaček z Moravského Slovácka.

V prvním patře, které je menší, je výběrová restaurace. Její skleněné stěny tvoří segmenty dvou nesoustředných kruhů. Vnější segment je zatažen jednoduchou záclonou, vnitřní, zasklený termoluxem, je zatažen silonovou transparentní záclonou potištěnou mojí velkou figurální kompozicí na téma »Rodina, výchova dětí a práce jako záruka štěstí, míru a veselí«. Její fond je intenzivně modrý, figury i ostatní prvky jsou z čistého silonu s plochami pojednanými sírově žlutou, studenou zelenou, růžovofialovou a s růžově červenými detaily. Barevnou kompozici doplňuje láhvově zelený koberec, matně černý nábytek, bílé a grafitové stěny. Jediným obrazem je Špálova »Kytice«.

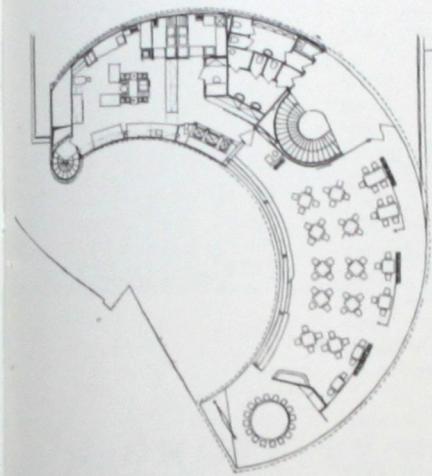
K výběrové restauraci přiléhá salónek s kruhovým stolem. Jediná plná stěna je ozdobena Fullovým gobelinem. Pro všechny prostory restaurace byla navržena speciální osvětlovací tělesa; bylo také použito těles vyráběných u nás pro export a často objevovaných na reprodukcích zahraničních interiérů.

Celý restaurační pavilon působí svým původním a od ostatních odlišným charakterem. Je moderní a československý. Architektonicky byly řešeny i administrativní kanceláře, a to jak v pavilonu, tak v restauraci. V kanceláři ředitele výstavy je gobelin M. Hyklové »Slavnost vína«.

Tato letmá prohlídka našeho pavilonu a restaurace, při němž jsem se snažil popsat spoluúčast a spolupráci umělců všech oborů, řemeslníků a dělníků takřka všech odvětví naší široce rozvinuté a vyspělé výroby zdaleka nestačí, abych mohl vyjmenovat všechno a všechny, kteří přinesli svůj podíl k vytvoření tohoto jednotně koncipovaného a zkoordinovaného celku.

708

710

709

